

Et fængslende liv

*Gør ikke noget uden at sige det -
sig ikke noget uden at gøre det...!*

En bog til minde og debat af Ole Malmose Jensen, tidligere værkfører på Statsfængslet Søbysøgård og Statsfængslet i Ringe.

2

Indledning

Ole Malmose Jensen, værkfører, kigger tilbage på 39 år i kriminalforsorgens tjeneste.

Vi er med fra starten af karrieren i 1967 på Statsfængslet Søbysøgård, der er et åbent ungdomsfængsel, til Ole senere ansættes på det nyopførte, lukkede Statsfængslet i Ringe i 1975.

Sideløbende med sit arbejde som værkfører og enhedsfunktionær i fængslet påtager Ole Malmose Jensen sig en opgave som tilsynsførende for en række indsatte på prøveløsladelse. Ole Malmose fungerer desuden som mentor for de indsatte, så de med deres egne øjne kan se, hvordan en normal dansk familie fungerer. Ole har desuden gennem det meste af sin karriere en række tillidsposter – bl.a. er han formand for Værkførførerforeningen på Statsfængslet i Ringe.

Når man læser bogen, er man ikke i tvivl om, at vi her har med et farverigt, varmt og humørfyldt menneske at gøre. Et menneske, der tænker mere i at bibringe et positivt udbytte af et fængselsophold end i slavisk at følge de historisk givne regler. Der er ingen tvivl om, at Ole Malmose følger fængslet regler og forordninger, men diverse nye tiltag og hokusfokus løsninger, der ofte er importeret fra andre lande, får hårde ord med på vejen. Her er der ikke meget nyt under solen, efter Oles mening.

Bogen er fyldt med kommentarer, episoder, anekdoter og indsigtfulde bemærkninger til livet inden for og uden for murene. Der er kommentarer til samfundsudviklingen – og kommentarer til opbygningen og driften af Statsfængslet i Ringe.

Et af kernepunkterne er en fokus på ledelse og samarbejde. Både fængselspersonalet imellem og i lige så høj grad fokuserer Ole Malmose på, hvordan de indsatte organiserer sig indbyrdes – ikke mindst da nydanskerne i 80'erne begynder at dominere i fængslerne.

40

Barndom og opvækst

**Statsfængslet Søbysøgård –
et åbent ungdomsfængsel**
6. november 1967 - 1975

Dagliglivet på Søbysøgård

Mit job som tilsynsførende

Statsfængslet i Ringe
1. oktober 1975 - 2007

Narkotika i fængslerne

Nydanskere og danskere

Den Grønne Betænkning

På pension og tilbage igen

Barndom og opvækst

Jeg er født den 4. juni 1941. Min far var selvstændig smedemester, og min mor var uddannet damefrisør.

Da jeg var 5 år, fik jeg en lillebror, og vi var sammen som familie, til jeg var 12 år, hvor vores forældre skilt. Det var ret sjældent på det tidspunkt.

Resultatet af skilsmissen var, at min bror kom til at bo hos min mor, og jeg skulle bo hos min far.

Begge mine forældre blev gift igen. Min fars nye kone havde en søn på nogenlunde min alder - han var 8 mdr. yngre.

Da jeg var 14 år, gik jeg ud af folkeskolens 7. klasse. Min far havde skaffet mig en læreplads som rørlægger, men der var ventetid, så derfor søgte jeg arbejde som arbejdsdreng.

Jeg var først på en automatfabrik. Senere søgte jeg arbejde hos H. Rasmussen og Co., der også hedder Tasso. Det er en stor jernstøberivirksomhed, som på daværende tidspunkt havde eget modelværksted og maskinværksted.

Jeg kom til at arbejde på modellageret, hvor jeg bl.a. fragtede modeller af træ til støberiet og tilbage igen. Hvis modellerne var beskadiget, skulle de indleveres til reparation på modelværkstedet. Jeg fandt i den forbindelse stor interesse for arbejdet på modelværkstedet.

Udlært som modelsnedker

Jeg kan ikke huske, om jeg selv spurgte, eller om jeg blev tilbudt en læreplads, men sagen er hvert fald, at jeg fik svendebrev som modelsnedker den 31. maj 1962.

Jeg arbejdede på Tasso som modelsnedker, indtil jeg blev indkaldt som soldat i 1962. Efter soldatertiden genoptog jeg mit arbejde hos Tasso.

Støbemesterskole på Teknologisk Institut

Da jeg kom tilbage, tilbød Tasso mig at komme på støbemesterskole på Teknologisk Institut i København. De tilbød at betale mig løn under skoleopholdet. Det sagde jeg ja tak til, og startede på skolen 13. januar 1964. Jeg afsluttede min støbemestereksamen den 27. august 1966.

Støbemestereksamen krævede dog realeksamen eller tilsvarende. Da jeg var gået ud af skolen efter 7. klasse, måtte jeg sideløbende med støbemesterskolen tage Teknisk Forberedelseseksamen på aftenskole.

Ægteskab og børn

11. juli 1964 blev jeg gift med min nuværende kone Elise. Vi fik vores førstefødte datter, Elsebeth den 10. marts 1967.

Den 25. juni 1971 fik jeg en datter mere, Vibeke. Vi var nu blevet etableret som en rigtig kernefamilie.

Ansættelse på Søbysøgård Ungdomsfængsel

Som nævnt var jeg nu både udlært modelsnedker og jeg havde suppleret min uddannelse med realeksamen og støbemestereksamen. Jeg var derfor begyndt at blive lidt utålmodig, og ville også gerne bruge den uddannelse som støbemester, som Tasso havde givet mig. Men enten har man hos Tasso ment, at jeg først skulle have noget mere erfaring - eller også havde de ikke brug for en støbemester på det tidspunkt.

Værkmester på snedkeriet på Søbysøgård

Da jeg så et stillingsopslag på Søbysøgård Ungdomsfængsel vedrørende et job som værkmester på deres snedkeri, søgte jeg den stilling. Som værkmester havde jeg til opgave at sætte de indsatte i gang, stille maskinerne ind til de emner, der blev arbejdet med, forklare om sikkerhedsforskrifter, kontrollere kvaliteten af deres arbejde - og så naturligvis holde opsyn med dem.

På Tasso's modelværksted, hvor jeg var udlært, arbejdede 3-4 modelsnedkere og 2-3 andre snedkere, som udover modellerne til støberiet, også lavede kontormøbler og andet forefaldende arbejde til virksomheden. I perioder hjalp vi til med denne produktion, og jeg fik på den måde et allround kendskab til træbearbejdning. Maskinerne på Tasso var også de samme, som blev brugt på et almindeligt maskinsnedkeri, så derfor havde jeg ingen betænkeligheder ved at søge stillingen på Søbysøgård.

Til jobsamtale i fængslet

Jeg blev indkaldt til en ansættelsessamtale med den daværende inspektør på Søbysøgård - Aage Hansen. Jeg var nervøs og spændt, for det var jo en ny verden, jeg ikke kendte noget til.

Jeg husker tydeligt, hvordan samtalen forløb. Efter en indledende snak, hvor inspektøren havde fortalt om fængslet, spurgte han mig, om jeg havde lavet nogle ulovligheder. Det svarede jeg nej til. Så rømmede han sig: "Hmm - har du ikke kørt uden lys?" Jo, hvis det var en ulovlighed, så måtte jeg da indrømme, at det havde jeg. Han rømmede sig en gang til: "Kun én gang?" Da måtte jeg så erkende, at jeg havde fået 2 bøder for at have kørt uden lys. Den ene gang fordi min knallert ikke virkede, og jeg var blevet stoppet af politiet, da jeg cyklede på den hjem fra Teknisk Skole. Så vidt jeg kunne forstå, havde Søbysøgård indhentet oplysningerne om mig i Rigsregistraturen. Der står åbenbart alt det, man har lavet af store og små ulovligheder hen ad vejen.

Om den lille og store straffeattest

Sagen er, at en straffeattest i princippet aldrig bliver slettet, selv om mange tror, at det forholder sig sådan. Til gengæld er det kun Justitsministeriet, Den Kongelige Danske Mønt og Toldvæsenet, der kan trække gamle oplysninger ud.

Som bekendt skal man selv medbringe sin straffeattest, når man f.eks. søger bestemte typer af stillinger. Dette er den lille straffeattest, og den kan så være ren, i den forstand, at de gamle synder ikke længere figurerer.

Jeg vil nok tro, at mine gamle forseelser på knallerten ikke længere vil fremstå på den lille straffeattest. Men som nævnt – hvis én af ovennævnte myndigheder skulle finde på at kigge mig efter i kortene, vil mine synder stadig stå der – de slettes som nævnt aldrig.

Tugter man de indsatte

Tilbage til samtalen med inspektøren. Jeg kan også huske, at inspektøren spurgte mig, om man tugtede de indsatte.

Da jeg var barn blev Horsens Statsfængsel omtalt som Horsens tugt- og forbedringshus. Det huskede jeg på, mens jeg brød mit hoved, selv om jeg da ikke mente, det kunne være tilfældet, at de indsatte ligefrem blev tugtet nu om dage.

Efter nogen tøven svarede jeg alligevel ja på inspektørens spørgsmål, hvilket jeg måtte indkassere en irettesættelse for. Og jeg blev fyndigt belært om, at man altså ikke længere tugtede de indsatte.

Lovovertrædelser eller kriminalitet

En lille sidebemærkning - det kan den dag i dag undre mig, når jeg hører folketingsmedlemmer udtale sig om, at det er kriminelt, hvis folk har overtrådt Færdselsloven eller andre love. Netop de burde vide bedre. Dét, der er kriminelt, er at overtræde Straffeloven. Vi har mange love her i landet: F.eks. Skatteloven, Færdselsloven, Miljøloven. Disse love kan overtrædes i en grad, så de henføres under Straffeloven, men almindeligvis er det lovovertrædelser og altså ikke en kriminel handling at overtræde disse love.

Ansættelse på Søbysøgård – jobbet er mit

En aften dukkede forvalteren op på min private adresse og fortalte mig, at jeg var blevet ansat. Vi aftalte, at jeg skulle starte den 6. november 1967.

Søbysøgård var et åbent ungdomsfængsel. Herudover var der en lukket ungdomsafdeling på Statsfængslet i Nyborg. Det var inspektør Aage Hansen på Søbysøgård, der havde importeret modellen med det åbne fængsel fra England og havde foldet den ud her i Danmark. Aage Hansen havde derfor en stor stjerne i Direktoratet for fængselsvæsenet – der senere blev til Kriminalforsorgen.

Ungdomsfængslet som sådan blev i øvrigt indført i 1933 og afskaffet igen i 1975.

Allerede fra 1971 kunne vi mærke, at der skete en ændring. De tidsbestemte straffe kom i modvind og domstolene idømte færre og færre til ungdomsfængsel.

Ideen bag ungdomsfængslet

Ungdomsfængsel blev indført som en opdragende og uddannende sanktionsform for unge mellem 15 og 21 år. Straffen var altid minimum 1 år og delvist tidsbestemt men altid max. 3 år. De indsatte blev løbende vurderet, og alt efter, hvordan deres opførsel var - og om de havde rettet sig,

så en løsladelse var tilrådelig - kunne de blive løsladt. Men altså tidligst efter 1 år. Det var en behandlingsdom – noget for noget – en tanke, der som jeg senere vil komme ind på, igen har vundet indpas.

Ledergruppen på Søbysøgård

Inspektøren, der var leder af fængslet, havde en håndfuld ledere til at hjælpe sig.

Forvalteren, der altså opsøgte mig på min privatadresse og fortalte jeg var ansat, var den administrative leder for den samlede arbejdsdrift, beskæftigelsen. Forvalteren havde også ansvaret for fængslets økonomi. Forsorgslederen havde ansvaret for de indsattes fritidsaktiviteter. Han havde desuden nogle socialrådgivere under sig, som tog sig af de indsattes sociale problemer. Det var især påkrævet, når de skulle løslades.

Undervisningslederen var den daglige leder for nogle lærere, der tog sig af undervisningen i fængslet.

Derudover var der en ledende overvagtimester, som havde ansvar for ro, orden og sikkerheden i fængslet. Til at hjælpe sig havde han nogle vagtmestre, som desuden fungerede som ledere af Søbysøgårds forskellige afdelinger.

Disciplinære sager

Når der skete diverse uregelmæssigheder og overtrædelser af reglementet i fængslet, var det personalets opgave at indberette det skriftligt til inspektøren. Inspektøren tog så stilling til, hvad der videre skulle ske. Almindeligvis indkaldte han den eller de indsatte, der var skrevet rapport på, og holdt et såkaldt forhør. Herefter frikendte eller idømte han dem en disciplinær straf.

Inkquisitionen i fængslet

På Statsfængslet Søbysøgård var det inspektør Aage Hansen, der så at sige fungerede som dommer.

Disse disciplinære sager kan sammenlignes med en inkvisitorisk rettergang. Systemet ved godt, at dette ikke harmonerer med moderne retsprincipper, men formentlig fordi, det vil være for dyrt at oprette et egentligt retssystem i fængslet, har man givet disse lettere middelalderlige beføjelser til inspektøren eller den, han giver bemyndigelsen videre til.

Men der er visse begrænsninger for magtudøvelsen. Straffen kan f.eks. bestå af en advarsel, en bøde - som dog har et loft - eller udelukkelse fra fællesskabet / dvs. isolation i op til 30 dage. Hvis isolationen fortsætter derudover, skal den forelægges Direktoratet en gang om ugen. Direktoratet tager så stilling til, hvad der videre skal ske.

Ikke de store ændringer i 25 år på Søbysøgård

Da jeg startede, fortalte mange af dem, som var gamle i gårde på fængslet, at der ikke var sket det store i løbet af de sidste 25 år. Dette skyldtes, at inspektøren ikke ønskede forandringer. Man sagde også, at Direktoratet ønskede forandringer, men det måtte vente, indtil inspektøren gik af.

De sorte uniformer var afskaffet, men der var enkelte betjente i beskæftigelsen ved jordbrugsfagene, der gik med dem endnu. Det måtte man gerne, indtil de var slidt op.

Ændringer i lærerstaben

Danmark var dengang ved at udvikle sig fra landbrugssamfund til industrisamfund. Da jeg begyndte på Søbysøgård, var specialiseringen allerede godt i gang – hermed mener jeg, at der man startede med at ansætte deciderede fagfolk til de forskellige fagområder.

Det betød, at skolen på Søbysøgård begyndte at ansætte folkeskolelærere. Tidligere havde lærerne hovedsageligt været højskolelærere eller haft en anden lignende uddannelse.

Inden for Forsorgssektoren blev der nu ansat socialrådgivere, og enkelte, der kom inde fra systemet, blev omskolet til at være sagsbehandlere.

Inden for arbejdsdriften, som jeg blev tilknyttet som værkfører blev det forlangt, at man skulle have de håndværksfaglige uddannelser, som var nødvendige for at bestride de fag, der var blevet oprettet.

Eksistensen af snedkeriet og smedeværkstedet var i sig selv tegn på, at der var nye tider på vej i fængslet. Men Søbysøgård var stadig præget af, at jordbrugsfagene var de rigtige eller de egentlige behandlingsarbejdsområder. Det kunne vi bl.a. se ved, at landbrugslederen og lederen af gartneriet var med i inderkredsen omkring inspektøren - de deltog i morgenmødet hver dag.

Betjentgruppen havde også til opgave at deltage i arbejdsdriften, og man betegnede dem som værkbetjente. De deltog dog mest i driften på parkområdet og lignende ufaglærte arbejdsområder.

Kontrol med de indsatte

Søbysøgård var som sagt et åbent fængsel. Alligevel var der stor kontrol med de indsatte. De blev talt, inden de blev lukket på arbejde, og de blev ligeledes talt, når de vendte tilbage.

Hvis der ved arbejdstids ophør manglede værktøj, som havde afmærkede pladser, fik ingen lov til at forlade værkstedet, før det forsvundne stykke værktøj var fundet.

Det var kollektiv afstraffelse, men det var der ingen, der kaldte det dengang.

Bedre sammenhold

Når jeg ser tilbage, synes jeg, at sammenholdet blandt de indsatte var bedre dengang. Det skyldes nok flere forhold.

For det første var narkotika ikke et problem i fængslerne på daværende tidspunkt. Det var kun noget, som vi andre havde hørt, at enkelte læger og andre brugte.

For det andet var det dengang lettere at få fjernet uheldige elementer blandt de indsatte, hvis de prøvede at tyrannisere andre. I dag kalder man disse typer stærke, negative fanger.

Dengang behøvede man faktisk ikke at have bevis på, at de havde en negativ indflydelse på de andre indsatte. Det var nok, hvis tilstrækkelig mange blandt personalet havde observeret en sådan adfærd. I så fald kunne man relativt nemt få dem overført til lukkede ungdomsafdelinger i Nyborg Statsfængsel, hvor forholdene var mere restriktive. Den større kontrol, der dengang blev ført med dem gjorde i øvrigt sit til, at de udviklede et godt sammenhold.

Ingen røg uden tobak

Dengang måtte de indsatte ikke ryge i arbejdstiden, og de skulle lægge deres tobak på bordet, inden de forlod deres celle om morgenen. Og det blev ligeledes kontrolleret, om de havde efterladt tobak og tændstikker på deres celle. Men som mange nok kan gætte, havde flere af de indsatte bare 2 rygesæt, så de måske kunne liste sig til at få sig den eftertragtede smøg i arbejdstiden.

Personalet måtte heller ikke ryge i arbejdstiden. Men vi var dog heldigere stillet, for vi kunne trods alt gå over på malerværkstedet og ryge. Her var der en halvdør, og der kunne vi tage os en ubemærket smøg. Maleren var nemlig som regel ude og arbejde på bygningerne sammen med de indsatte!

Produktionen på Snedkeriet

Vi var 3 værk mestre på Snedkeriet, der var normeret til at beskæftige 12-15 indsatte. Poulsen var leder, en værk mesterkollega havde samleværkstedet, og jeg stod for maskinværkstedet.

For lige at tegne et billede af hele beskæftigelsen på Søbysøgård nævner jeg desuden smedeværkstedet. Dette sted var normeret med en maskinmester, der var leder af værkstedet, og han havde to værk mestre under sig. Smedeværkstedet var dels et produktionsværksted og stod tillige for vedligeholdelsen af fængslets tekniske anlæg.

Gartneriet skal også nævnes. Det var normeret med en overgartner, som havde to værk mestre til at hjælpe sig. Indenfor landbrugsområdet bestod lederstaben af en landbrugsleder og en fodermester.

Produktionen på snedkeriet bestod i at fremstille Statens kontormøbler. Det var en helt fastlagt produktion, idet den var tegnet og beskrevet i mindste detalje af Statens arkitekt. Det var den samme produktion, som blev udført på Fængselsvæsenets andre snedkerier rundt om i landet. De enkelte snedkerier havde dog specialiseret sig i at producere bestemte møbler.

På Søbysøgård producerede vi mest jalousiskabe, skrivemaskine-borde og sagsreoler. Ind imellem fik vi ordrer på tilsvarende møbler i mahogni. De var til cheferne, men mahogni var det nu ikke - den træsort var ikke til at drive op på daværende tidspunkt - chef eller ej. Derfor bejdsede vi en træsort, så den fremstod som mahogni.

God start på Søbysøgård

Jeg fik alt i alt en god start som værkfører på snedkeriet, godt hjulpet af et par gode kolleger.

Jeg var blevet advaret om, at Poulsen, der var min leder på snedkeriet godt kunne være lidt kolerisk. Han havde blandt andet et problem med, at han ikke kunne lide at sige noget, hvis man gjorde noget, han ikke syntes var rigtigt. I stedet for at sige sin mening, blev han mere og mere arrig, og så til sidst fik man en verbal overhaling.

Et sjovt eksempel – jeg havde ikke arbejdet så meget med finer, der er en ret skrøbelig vare bestående af tynde træplader. En dag fik vi finer hjem, og jeg bad et par indsatte om at hjælpe med at læsse det af vognen. Fint nok – de tog fat og smed pladerne på jorden. Det tænkte jeg ikke videre over. Men det gjorde Poulsen. Efter noget tid gik han fuldstændigt ud af sit gode skind.

"Jeg bliver fyret," råbte han. "De tror, jeg har stjålet fineren, når vi skal ud at købe nyt" "Hvad skal jeg dog sige til min kone?"

Sådan blev han ved, indtil det gik op for os, at han prøvede at gøre os opmærksom på, at vi skulle behandle de kostbare finerplader noget mere varsomt.

Men efterhånden lærte man at aflæse ham – vi kunne jo se, at når han blev mere og mere rød i hovedet, så var der et eller andet galt. Og så var det med at spørge ham, inden han eksploderede.

Men alt i alt må jeg sige, at han var en god leder, og han fik sat mig godt ind i tingene.

Dagliglivet på Søbysøgård

De unge mennesker, der var indsat på Søbysøgård, var stort set alle i aldersgruppen 17-22 år. Noget af det første jeg registrerede var, at de stort set alle sammen var tatoverede. Man kan sige, at de kriminelle var tatoverede, men det er dog ikke det samme som at sige, at alle, der er tatoverede, er kriminelle.

Det kendetegnede de indsatte, at de havde forladt skolen tidligt, men i modsætning til i dag havde alle haft en beskæftigelse enten som bydreng, arbejdsdreng eller de havde arbejdet i landbruget. En del af dem havde sejlet.

Dengang var ungdomshjemmene stor-leverandører til ungdomsfængslerne. Ud over den obligatoriske tatovering var endnu et kendetegn de 3 bumse-mærker, 3 prikker, der var tatoveret i overgangen mellem tommelfinger og pegefinger. Det var vel en form for broderskab, hvor de enkelte medlemmer så kunne genkende hinanden.

Bedre styr på de indsatte

Der var ikke de store problemer med de indsatte dengang. Dette skyldtes nok, at vi på Søbysøgård havde den mindst belastede del, da det jo var et åbent ungdomsfængsel og den mere belastede del kom ind på ungdomsafdelingen i Nyborg Statsfængsel, der var et traditionelt lukket fængsel.

Men derudover havde personalet dengang bedre muligheder for at reagere hurtigt over for uheldige indsatte.

Lad mig komme med et eksempel. To drønnerter vil lave noget ballade, men de vil ikke risikere selv at komme i klemme i systemet. Derfor går de ind til "Dumme Peter", der altid befinder sig i periferien af fællesskabet og han higer efter at blive accepteret af de andre. Så siger de: "Nu tager vi alle sammen en sten og tæller til tre og så smider vi stenen ind gennem den store rude". Når de har talt til tre, er Peter den eneste, der smider stenen, og de to andre går grinende væk.

Personalet hører larmen og kommer til stede. Nu kan de andre indsatte så fortælle, at det var Peter, der gjorde det. Eller Peter indrømmer det selv, og så er det ham, der bliver anbragt i enerum for sin gerning.

Det personale, der har den daglige omgang med de indsatte, ved godt, at det ikke er noget Peter selv har fundet på, og de ved også godt, hvem kuglestøberne er.

Den slags ballademagere havde man lettere ved at neutralisere før i tiden, hvis der var tilstrækkeligt meget der pegede på, at det var dem, der stod bag. Det vidste de indsatte godt, og eftersom de ikke ønskede at blive fjernet fra fællesskabet i en periode eller at blive overflyttet til den lukkede og mere restriktive afdeling i Nyborg, var det medvirkende til, at de holdt sig i skindet.

Vanskeligt at fastholde dem i arbejdet

Arbejds-mæssigt var de unge dog svære at fastholde i længere tid ved et stykke arbejde – de havde simpelthen for meget krudt i sig. Det var også en erfaring, man havde gjort inden for Kriminalforsorgen. De ældre fanger var mere stabile arbejds-mæssigt, og der blev opnået bedre økonomiske resultater i en tilsvarende produktion, de steder, hvor fangerne var ældre.

Værkstedet – min arbejdsplads som værk-mester

Værkstedet på Søbysøgård, hvor jeg fungerede som værk-mester var som tidligere nævnt delt op i to afdelinger. Et samleværksted og et maskinværksted. En lang gang forbandt de to værksteder, og midt i gangen lå der et kontor.

På maskinværkstedet havde de indsatte deres toilet, og det var forsynet med en glsrude foroven, så man hele tiden kunne se, hvad der foregik inde bag den lukkede dør.

Næse for narrestreger

På værkstedet var der tilknyttet en ældre tømrer – det syntes jeg i hvert fald dengang, at han var. Denne tømrer havde en fantastisk god næse. Hvis en indsat røg inde på toilettet, rejste han sig, og straks var han inde for at gribe ham på fersk gerning.

Poulsen, der var leder af værkstedet havde tjenestebolig et stykke fra værkstedet. Han havde en combicykel med høj sadel, som han cyklede på til og fra arbejde, og han kørte også hjem hver dag til frokost.

En dag havde et par af de indsatte skruet sadlen løs, så han sank længere og længere ned på cyklen, og det syntes de indsatte var vældig sjovt.

En anden gang havde de klippet de nederste eger over på hans forhjul, og da han skubbede cyklen fremad og hoppede op på den, knækkede forhjulet sammen og forgaflen havnede nede i stenene. Det syntes de indsatte naturligvis også var vældig sjovt.

Vi andre måtte også indrømme, at det så komisk ud. Men grine med åbenlyst kunne vi jo ikke, så det var svært at finde en grimasse, der passede til lejligheden.

Hvor jovial kan man være?

Jeg gik i vandet på en begynderfejl

Inden vi spiste middag, vaskede vi vores hænder sammen med de indsatte i en håndvask på værkstedet. En dag sprøjtede jeg for sjov lidt vand på en indsat. Det skulle jeg aldrig have gjort, for der gik ikke ret lang tid, så fik jeg en ordentlig kaskade af vand tilbage.

Det var en af de situationer, der var svære at gøre noget ved - for hvis jeg havde skrevet en rapport på det, havde den indsatte jo bare svaret til forhøret, at det var mig, der havde startet. Og det var det jo også. Men så lærte jeg da det – man skal være sine skridt og bevare et passende forhold til de indsatte.

Pas på nøglerne, Malmose...

På værkstedet var alle materialer og værktøjer låst inde, og når man kommer ude fra, er man jo ikke vant til at tænke på, at man hele tiden skal låse efter sig.

En dag havde jeg åbnet et skab for at tage nogle materialer og glemte at låse skabet og tage nøglerne med. Da jeg vendte tilbage, var nøglerne pist væk.

Jeg var i forvejen blevet orienteret om, at nøgler var noget, man skulle passe på, og at de aldrig måtte komme i de indsatte hænder.

Hvis man var fastansat, og det skete, så kunne man sikkert klare den med en disciplinær sag. Men hvis man som mig var på prøve, var det ret sikkert, at man blev afskediget. Nu skal det dertil siges, at det var værkstedsnøgler, så jeg ved ikke, om det havde haft helt den samme konsekvens. Men jeg blev da i hvert fald noget rød i kammen.

De indsatte kiggede på mig og de kunne godt se, at jeg blev mere og mere forvirret og fortvivlet, mens jeg løb rundt for at prøve at finde nøglerne.

Til sidst var der en, der forbarmede sig over mig og pegede op på hjørnet af et skab, hvor nøglerne lå og jeg kunne ånde lettet op. Kors, hvor de grinte ad mig. Man kan sige, at det trods alt var ret harmløst, men det har resulteret i, at jeg aldrig siden har været uforsigtig og glemt mine nøgler.

Påskerevolutionen og inspektør Kildemose

I begyndelsen af 1970 fik vi en ny inspektør ved navn Kildemose. Med ham skete der store ændringer, som fik betegnelsen Påskerevolutionen. De indsatte fik nu lov til at ryge på værkstederne, og i det hele taget blev der løsnet op for mange ting.

Jordbrugsfagene tillagde han ikke længere større behandlingsværdi end de øvrige arbejdspladser, og alle arbejdspladserne fik nu samme status.

Jeg var samtidig blevet fastansat og følte mig nu mere tryk i ansættelsen.

Jeg blev på det tidspunkt tilbudt timer som timelærer, hvor jeg skulle have træsløjd med de indsatte om aftenen. Det var jeg glad for. Dels gav det nogle ekstra penge, da det var rimelig godt betalt, og dels var det en mere afslappet måde at være sammen med de indsatte på.

Mentor for de indsatte

Inspektøren havde indført en mentorordning. På mine kolleger kunne jeg forstå, at det var meget ilde set, hvis man ikke meldte sig og deltog som mentor. Mentorordningen gik ud på, at man fik tildelt 2-3 indsatte, som man skulle tage sig særligt af. En gang om måneden skulle man tage dem med ud til en aktivitet, i biografen eller lignende. Bagefter skulle de hjem til en tår kaffe, så de kunne se, hvordan en almindelig dansk familie fungerede.

Man fik ikke betaling for den tid, man brugte som mentor, og man fik heller ikke tiden honoreret med afspadsring. Man fik dog betalt de udgifter, man havde i forbindelse med aktiviteterne med de indsatte.

Fængslet som minisamfund

Der er mange, der har den opfattelse, at fængslet kun består af betjente og en ledelse – og så naturligvis de indsatte. I virkeligheden kan man bedst beskrive fængslet som et minisamfund.

Der er et forsorgskontor med sagsbehandlere, der kan sammenlignes med socialforvaltningen. Der er en skole, der tilbyder de indsatte undervisning. Det svarer cirka til skolevæsenet i en by. Den ledende overvagtimester, der står for ro, orden og sikkerheden i fængslet er også den, der som regel afgør de disciplinære sager – dette kan sammenlignes med politimyndigheden. Der er arbejdspladser, hvor de indsatte bliver beskæftiget. I de store fængsler er der ansat læger og sygeplejersker. I de mindre fængsler er der som regel en læge med egen praksis i nærområdet, der også varetager lægegeringen for de indsatte. Som regel er der ansat sygeplejersker på fængslerne. De store fængsler har egen præst, og der er som regel indrettet kirkerum i alle fængsler. I de mindre fængsler er det som regel præsten fra det nærliggende sogn, der forretter gudstjenesten og andre kirkelige handlinger. Der er også tilknyttet psykolog og psykiater til fængslet. I de mindre fængsler er de dog som regel ansat på kontraktbasis. Herudover er der selve administrationen, som varetages af kontorfolk.

Et økonomikontor varetager arbejdsdriften. Endelig er der inspektørens kontor, der varetager selve administrationen af fængslet.

Inspektøren er som nævnt den øverst ansvarlige for fængslet.

Kontorpersonalet, lærergruppen og forsorgsgruppen betegnes som de civil ansatte. Betjentgruppen, værkmeistergruppen og lederne af de to grupper betegnes som de uniformerede grupper. Fængselsinspektøren hører også med til den såkaldte uniformerede gruppe.

De grupper, der har den daglige kontakt med de indsatte, er fængselsbetjentene, værkmestrene og lærerne.

De andre ansattes kontakt er mere baseret på enkelte samtaler med de indsatte.

Uskreven regel – man skal kunne stole på hinanden

Blandt de indsatte er der nogle uskrevede regler, som kan være svære at forstå for udenforstående. Jeg kan huske en indsat, der havde lagt sin pibe ved siden af maskinen, hvor han arbejdede. En vis herre var løs - piben var væk, formentlig stjålet. Ejermanen blev stikhamrende tosset.

Det er lidt svært for os andre at forstå, at han blev så gal. Vi ved jo, at de fleste af de indsatte sidder inde for tyveri. Men grunden er den, at de i et tvungent fællesskab er nødt til at have nogle regler, så de alligevel kan føle en vis sikkerhed i gruppen. Man stjæler altså ikke fra hinanden.

En anden regel er, at man sladrer ikke til personalet, og får man først klæbet betegnelsen stikker på sig, er det svært for dem at være i fællesskabet. De skal simpelthen kunne stole på hinanden.

Mit job som tilsynsførende

Omkring midten af 1969 spurgte forsorgsfuldmægtigen mig, om jeg kunne tænke mig – udover mit arbejde som værkfører - at blive tilsynsførende for Den Frie Kriminalforsorg i Odense, da de manglede tilsynsførende. Det sagde jeg ja tak til, da jeg syntes, det lød spændende. Jobbet var noget, der skulle udføres i fritiden, og man fik et honorar pr. tilsyn.

Efter en introduktion ved Den Frie Kriminalforsorg blev jeg nu ansat som tilsynsførende. De, der skulle føres tilsyn med, var enten prøveløsladte eller nogle, der havde fået en betinget dom med tilsyn.

Tilsynsperioden var almindeligvis et eller to år, og det var nødvendigvis ikke indsatte, der var løsladt fra Søbysøgård. Jeg mener faktisk ikke, at jeg havde nogle i tilsyn, der kom fra Søbysøgård.

De indsatte var fra hele landet, og de blev som regel løsladt til deres tidligere bopælskommune, fortrinsvis København.

God personlig kontakt ved tilsyn

Et tilsyn indebar en kontakt med den indsatte hver 14. dag de første 3 måneder, og der skulle indsendes en rapport på vedkommende hver måned. Derefter gik tilsynet over til minimum en kontakt pr. måned, og der skulle indsendes en rapport hvert kvartal.

Klienten kunne enten komme til mig, eller jeg kunne aflægge besøg på klientens bopæl. Jeg foretrak som regel det sidste, da det gav mig et meget bedre indtryk af, hvilket gænge klienten var i. Dels kunne man se, hvilke nyanskaffelser, der var kommet til, dels fik man en god indikation af, om der foregik misbrug af alkohol eller stoffer. Samtidig lærte man klientens familie og omgangskreds at kende.

Jeg var tilsynsførende i 25 år, og i den periode ændrede forholdene sig temmelig meget. Dels blev tilsynsperioden kortere, dels blev der tilbudt mere behandling, især til narkomaner og spritbilister. Der blev som regel stillet krav til klienterne om vilkårene ved tilsynene. Det kunne enten være antabus eller narkobehandling.

Tre typer af klienter jeg holdt tilsyn med

Man kan dele klienterne op i tre grupper. Den ene gruppe var dem, der passede deres tilsyn, og hvor tingene stort set forløb normalt.

Den anden gruppe var for eksempel dem, som havde vilkår om antabus og egentlig ikke ønskede tilsyn. Nogle af disse gjorde alt, hvad de kunne, for at unddrage sig tilsynet.

Den tredje gruppe var dem, der havde problemer hele tiden af forskellig art. Det oplevede jeg f.eks. ved, at konen eller kæresten kontaktede mig på alle tider af døgnet, og have mig til at prøve at rede diverse tråde ud.

- I et enkelt tilfælde havde jeg en i tilsyn, der drak temmelig meget og chikanerede en pige, som boede overfor ham. Hun ringede tit til mig i den anledning.

De sidste 2 grupper er naturligvis de klienter, der er mest tidskrævende og besværlige at have med at gøre.

Tilsyn med mennesker og sjæle

Førtidspension og et lille hus på landet

Mange af dem, jeg førte tilsyn med, var enten på bistandshjælp (nu kontanthjælp) eller blev løsladt til bistandshjælp.

En del af dem var ikke motiverede til tage et arbejde, men de havde et højt ønske om at få førtidspension, hvor de kunne realisere sig selv med et lille hus på landet og nogle høns eller andre dyr.

- På det tidspunkt var det nemmere at få førtidspension, end det er i dag.

Hvis kommunen havde prøvet forskellige tiltag som f.eks. beskæftigelsestilbud og behandlingstilbud, som de ikke havde fuldført, endte det ofte med, at de fik den førtidspension, de havde ønsket så højt.

Desværre var der meget få ud af dem, der fik realiseret deres drøm om livet på landet. Det endte som regel med, at de samledes et bestemt sted i byen, hvor de drak øl med ligestillede.

Klienten mod systemet – og omvendt

En ting er at klienten måske fik sin ønskede førtidspension. Men alligevel må det være et utroligt stort personligt nederlag for klienten, når kommunen siger:

”Nu har vi forsøgt så mange ting, så nu indstiller vi dig til førtidspension.”

- Mange af mine klienter har givet udtryk for over for mig, at de følte sig kasseret af systemet i og med at de fik deres førtidspension. Og det er de jo for så vidt også. Opgivet. Livet er slut.

Klienten har for systemet været blot en sag, for en kreds af velmenende mennesker – socialrådgivere og projektledere – der hele tiden har stillet nogle krav og kommet med behandlingstilbud eller beskæftigelsestilbud, fordi de mente, at det var det bedste for klienten.

Det skal da også med, at det mange gange var en hel sport for klienten at narre systemet, og mange gange pralede han eller hun overfor sine venner, når vedkommende havde unddraget sig for eksempel en beskæftigelse eller havde fuppet sig til nogle ekstra penge. Men hvad skal man gøre?

Systemet bør være mere fintfølede

Efter min mening skal man indrette systemet, så det er mere personligt og fintfølede. Et system, hvor man hele tiden gør klienten det klart, at det ikke er systemet, han snyder, men sig selv.

-

Når klienten for eksempel er droppet ud af et jobtilbud, er det bedre at sige til ham: "Nu har du svigtet to gange inden for kort tid, så nu bliver jeg nødt til at sætte din ydelse ned. Og der vil ikke komme nye tiltag herfra, før du selv kommer og beder om det, og jeg kan mærke, at du er oprigtig motiveret."

Klienterne må ikke få den opfattelse, at det f.eks. at tage mod jobtilbud, er noget, de skal gøre for systemets skyld, men udelukkende for deres egen.

En anden gruppe er alkoholikere. I starten undrede jeg mig over, hvilken tålmodighed og offervilje deres koner og kærester havde. Jeg så nogle af dem forlade deres mand eller kæreste, men de vendte som regel hurtigt tilbage til forholdet igen. Det er min opfattelse, at en vis gruppe af kvinder har behov for at yde omsorg. Den forståelse de møder fra deres omgivelser, bliver de simpelthen afhængige af, når venner og familie siger: "Det er godt, du tager dig af ham. Hvordan skulle han ellers klare sig?"

En helt anden ting er, at hendes familie forståeligt nok ikke er så begejstret for sådan et forhold.

Slagsbror uden kondi

Jeg husker en tilsynsklient, der var kendt som en frygtet slagsbror i de kredse. Jeg havde dog som sådan ikke nogen problemer med ham.

Han udtalte selv, at han havde en elendig kondition. Jeg troede ellers, at man skulle have en god kondition for at klare sig i et slagsmål. Men jeg har ræsonneret, at det, der gør en til en effektiv slagsbror, er god motorik og hurtighed. Og så skal man ikke have skrupler over at bruge ufine kneb som at nikke skaller og bruge spark.

Selve konditionen er derfor ikke så vigtig, fordi en slagsbror som regel har sat sin modstander ud af spillet i løbet af kort tid.

Man kan jo løbe næsten 100 meter uden at trække vejret, men det er først derefter, at konditionen begynder at gøre sig gældende.

Tilsynene ændrer struktur i 1994

Omkring 1994 ændrede Den Frie Kriminalforsorg struktur. Det var tanken, at der skulle være professionelle tilsynsførende (socialrådgivere), og tilsynene skulle hovedsageligt foregå som kontortilsyn.

Der blev samtidig oprettet en tilsynsafdeling i Svendborg, og dermed udløb tiden for de tilsynsførende, der som jeg havde beskæftigelsen i sin fritid. Jeg havde en stor del af tiden været alene om tilsynene i det midtfynske område, men et par år, inden strukturen trådte i kraft, var vi to, der delte dette område.

Jeg havde og har svært ved at se, hvordan man ved at indkalde klienten til en kontorsamtale, kan få samme gode fornemmelse af, hvordan klienten klarer sig, som man får, når man kommer ud i klientens eget miljø. Jeg ved dog ikke, om denne struktur er bibeholdt i dag.

Nye fanger fra Nyborg gør de indsatte mere rolige

Omkring 1972-73 begyndte vi at få langtidsfanger, der blev udsluset fra Nyborg Statsfængsel. Tanken var, at de skulle vænne sig til mere frie forhold hos os på Søbysøgård inden den endelige løsladelse.

Disse fanger udgjorde ikke en stor del af klientellet, blot ca. 10 %. Men disse 10 % - ofte ældre medfanger - resulterede i en væsentlig stabilisering af klientellet på Søbysøgård, idet de ældre indsatte som regel ønsker en mere rolig afsoning. De gider simpelthen ikke al den uro, som de unge mennesker laver.

Når de ældre bad de unge om lige at dæmpe sig, ja - så hørte de efter. Det betyder nu ikke, at de ældre kriminelle er bedre end de unge kriminelle. Lad mig give et eksempel. En ung fyr på tyve år synes måske, det er sjovt at smide en sten gennem ruden og se på al den ravage, det afstedkommer. Det er den 35-årige som regel vokset fra, og det ser han ikke megen morskab i.

Godt at blande unge og ældre fanger

Det er mest opslidende kun at have med de helt unge indsatte at gøre. De har ikke samme bremseklodser, som de ældre. Det, den ene ikke kan finde på, kan den anden, så min erfaring er, at et blandet klientel giver den mest stabile afsoning for de indsatte.

Jeg ved godt, at FN-konventionerne siger, at man ikke skal blande unge og ældre kriminelle med hinanden, fordi man mener, at de ældre indsatte vil inspirere de unge og udnytte dem til at fortsætte med deres kriminalitet.

Det er dog mit indtryk, at det i praksis ikke forholder sig sådan. Jeg har spurgt ældre kriminelle, om de ønsker, at deres egne børn skal blive kriminelle. Det har de altid taget skarpt afstand fra.

Noget andet er så, at eksemplets magt mange gange ikke giver det ønskede resultat. De ældre kriminelle er godt klar over, at den løbebane, de har valgt ikke er god for dem selv, men deres miljø og deres omgangskreds gør det utroligt svært at ændre livsforløb, når de én gang er blevet stemplet som kriminelle. Det sker som regel kun, hvis de finder en partner fra et andet miljø. Derfor fraråder langt de fleste ældre kriminelle de unge at følge i deres fodspor. Og det er helt sikkert, at de unge indsatte lytter meget mere til, hvad de ældre indsatte siger end de lytter til os andre.

De kolleger jeg har talt med, som både har erfaring med unge og ældre indsatte sammen, er enige med mig i den konklusion.

Undervisning i fængslet – nye tider på vej

Ungdomsfængslet var som nævnt under afvikling i starten af 70'erne, og man var samtidig ved at projektere et landsdækkende fængsel i Ringe, som skulle huse unge mennesker.

Vi hørte også, at der var strukturændringer på vej på Statsfængslet i Nyborg og i Ringe.

En undervisningsleder ved navn Skadhauge havde nemlig fået den idé, at de indsatte skulle modtage undervisning på de to ovennævnte fængsler.

Tanken var, at 40 indsatte fra det åbne statsfængsel på Søbysøgård skulle deltage i undervisningen på uddannelsesinstitutioner ude i samfundet. Det skulle omfatte alt fra undervisning på specialarbejderskolen til universitetet.

Da Nyborg Statsfængsel er et lukket fængsel, kunne man jo ikke umiddelbart sende folk ud til undervisning i det åbne samfund. I stedet var det meningen at der skulle oprettes undervisningstilbud i fængslet med de begrænsninger, det nu indebar.

Der blev bl.a. oprettet en værkstedsskole, der kunne give de indsatte tilsvarende tilbud som blev tilbudt på specialarbejderskolerne.

Vi kunne jo godt se hvad den strukturændring ville betyde for os i arbejdsdriften på Søbysøgård, hvis 40 ud af de 90 indsatte skulle til at modtage undervisning uden for fængslet.

Men da byggeriet af Statsfængslet i Ringe allerede var påbegyndt og man planlagde en møbelproduktion som den på Søbysøgård – blot i større målestok - regnede vi med at få ansættelse der i stedet for.

Man havde besluttet at bibeholde jordbrugsfagene på Søbysøgård - vel sagtens fordi der til Søbysøgård hørte et stort jordareal.

Statens Erhvervspædagogiske Læreruddannelse

I starten af 1974 udbød Kriminalforsorgen et 14-ugers SEL-kursus. SEL står for Statens Erhvervspædagogiske Læreruddannelse, hvilket er et kursus, faglærere som jeg kan gennemgå for at få pædagogisk kompetence til at undervise inden for eget fagområde.

Jeg meldte mig til daværende kursus, som jeg bestod den 29. marts 1974.

Kurset var tænkt som et adgangstegn til lederstillinger inden for Kriminalforsorgen. Det var et ret intensivt kursus, og jeg må sige, at det er det mest udbytterige, jeg har deltaget i.

Jeg har ikke haft så meget brug for det som underviser, men kurset åbnede mine øjne for, hvordan man kan praktisere forskellige ledelsesmetoder, ikke mindst, hvilken effekt det har, når man udøver sin ledergerning på forskellige måder. Det kommer jeg tilbage til.

Statsfængslet i Ringe

Som nævnt var et nyt statsfængsel i Ringe ved at blive opført. Vi hørte, at inspektør Erik Andersen fra Statsfængslet i Renbæk var blevet ansat som inspektør for det nye statsfængsel i Ringe, og stillingerne blev opslået til besættelse pr. 1. oktober 1975.

Nye tanker om et nyt fængsel

Erik Andersen havde tidligere været undervisningsleder på Statsfængslet i Nyborg, hvorefter han var blevet inspektør på det åbne statsfængsel i Renbæk. Han havde ry for at være en iværksættertype og ret dynamisk. Erik Andersen havde fået tilnavnet "Blodøksen" og han havde nogle nye tanker om, hvordan strukturen på Statsfængslet i Ringe skulle være.

Fængslets klientel skulle være for unge mænd, som nu ikke længere blev idømt den delvise tidsbestemte straf som ungdomsfængsel men i stedet fik en tidsbestemt straf.

Skulle også modtage kvinder

Fængslet skulle – udover unge mænd - også modtage kvinder, som man ikke skønnede egnet til at afsone på det åbne kvindefængsel i Horserød. Det var kvinder i alle aldre, men de fleste kvindelige afsonere var unge eller yngre kvinder.

Fængslet som stor arbejdsplads / undervisningssted

Inspektør Erik Andersens tanke var, at fængslet skulle have en stor arbejdsplads. Det skulle være en møbelfabrik, som på daværende tidspunkt skulle fortsætte med produktionen af statens kontormøbler. Derudover skulle der være et mindre montageværksted for de, der var knap så arbejdsduelige samt et rengøringshold.

Inspektøren havde også den ide, at nogle af de indsatte i løbet dagen skulle modtage undervisning i et par timer. Hans teori var, at de unge mennesker ikke kunne koncentrere sig om at blive undervist en hel dag ad gangen. Erik Andersen tænkte samtidig, at basispersonalet på skift skulle varetage fængslets funktioner – altså opsyn, beskæftigelse, forsorg og de indsattes fritidsaktiviteter. Den nye stillingsbetegnelse blev enhedsfunktionær / værkfører.

Fængslet – et samfund i samfundet

Statsfængslet i Ringe skulle indrettes med egen kirke, og de kirkelige handlinger skulle forestås af præsten i Ringe Sogn.

Generelt skulle underviserne komme udefra, hovedsageligt fra Midtfnys Gymnasium, da tanken var, at disse undervisere kunne indføre de samme undervisningsmetoder, der blev brugt i det almindelige undervisningssystem.

Dette, tænkte man, ville skabe en mere positiv motivation og dermed bedre indlæring hos de indsatte.

Der skulle også oprettes en selvbetjeningsbutik, som skulle drives af en købmand, der også havde egen butik uden for fængslets mure.

Vedligeholdelsen af fængslet skulle varetages af et bygningshold fra Nyborg Statsfængsel, der med udgangspunkt i dette fængsel skulle tage ud og vedligeholde de to andre fængsler på Fyn.

En svagstrøms elektriker med indsigt i den dengang nyeste teknologi, som Statsfængslet i Ringe skulle udstyres med, blev ansat på Ringe som værkfører. Fængslet ansatte også en maler på samme vilkår.

Fængslet skulle ikke have eget køkken, som der var tradition for på andre fængsler, hvor en køkkenleder sammen med et antal hjælpere og indsatte lavede maden til institutionen.

I stedet var det tanken, at de indsatte skulle lave deres egen mad. Man så gerne, at dette skete i grupper, og de forskellige afdelinger blev indrettet med køkkenfaciliteter.

De indsatte skulle have kostpenge, der udgjorde et beløb, som Statens Husholdningsråd havde beregnet for morgen-, middags- og aftensmad. Det beløb skulle de have udbetalt i kontanter, så de selv kunne købe råvarerne i butikken, og det var meningen, at de selv skulle lave en madpakke til at tage med på arbejde hver dag.

59 personer til at passe de indsatte

Fængslet blev normeret med en inspektør, en forvalter, en undervisningsleder, en forsorgsleder, en ledende overvagtfører og fire vagtmestere, der på skift skulle varetage funktionerne som personale-vagtmester, vagtmester for sport og fritid og tjenestetilrettelæggelsen.

Derudover skulle der være en leder og en souschef for møbelfabrikken og en leder af montageværkstedet.

Basispersonalet skulle bestå af 47 enhedsfunktionærer / værkførere, som med skiftende tjeneste skulle fungere dels som arbejdsledere, forsorgsmedarbejdere og betjente. Disse funktioner skulle de varetage for de indsatte og aktivere dem med sport og andre fritidsaktiviteter.

Vi tre værkførere på snedkeriet var meget skeptiske over for, om den struktur, der var tiltænkt arbejdsdriften, kunne fungere hensigtsmæssigt. Vi var især betænkelige, da vi hørte, at enhedsfunktionærerne på arbejdspladserne skulle rokere en gang om dagen. Det var tanken, at hovedparten af enhedsfunktionærerne skulle have en faglig uddannelse som snedkere. Kun de kvindelige enhedsfunktionærer kunne have en anden faglig baggrund.

Blev leder af montageværkstedet

Stillingerne på Statsfængslet i Ringe blev som nævnt opslået til besættelse 1. oktober 1975.

Vi tre værk mestre fra Søbysøgård søgte de to stillinger, som var opslået på møbelfabrikken. Det gik således, at vores leder Poulsen på snedkeriet fik lederstillingen på det kommende snedkeri i Ringe. Min kollega fik stillingen som souschef samme sted.

Jeg søgte derefter stillingen som leder af montageværkstedet, og der gik lang tid, inden stillingen blev besat.

Jeg tror, at inspektør Erik Andersen ikke ønskede, at jeg fik stillingen, for han opfordrede mig til at søge en af stillingerne som værk mester-enhedsfunktionær.

De stillinger var jeg ikke interesseret i, dels fordi det indebar skiftende tjenester og arbejdstider. Dels fordi jeg på det tidspunkt havde opnået et par lønrammer mere end en stilling som værk mester-enhedsfunktionær var klassificeret til.

Jeg havde såmænd nok kunnet beholde min daværende lønramme, hvis jeg havde søgt og fået en stilling som enhedsfunktionær. Det var ikke fordi min anbefaling fra Søbysøgård var problemet, for den var faktisk rigtig god. Til sidst resulterede min stædighed sig i, at jeg fik stillingen som leder af montageværkstedet.

Det var så meningen, at enhedsfunktionærer på skift skulle gøre tjeneste på værkstedet. For at en stilling kan betegnes som en lederstilling i Kriminalforsorgen, skal der være personaleledelse, det er ikke nok, at man har ledelsen af de indsatte. Det var således en lederstilling, jeg fik – ganske vist en af de små.

På kursus inden start

Inden fængslet skulle starte op, blev vi der nu var fastansat, samlet til en uges kursus på Sonnerupgård.

Vi var 10-11 stykker, som skulle planlægge opstarten af det nye fængsel. Vi vidste ikke endnu, hvilket kaos og stressede arbejdsforhold, vi senere skulle opleve.

Mine to kollegaer fik travlt med at flytte maskinparken fra Søbysøgård og købe nye maskiner og i det hele taget indrette de nye værkstedslokaler, som var en tilbygning, der lå uden for selve fængslet, men hvor murene i bygningen udgjorde fængselsrammerne.

Mit værksted var nogle kælderlokaler, som lå under belægs gangen. Jeg fik at vide af inspektøren, at jeg godt kunne tage den med ro, da det var meningen, at møbelfabrikken skulle have 1. prioritet, og at den først skulle fyldes op med 45 indsatte. Netop det tal blev lederen af snedkeriet og inspektøren aldrig enige om. Lederen af snedkeriet mente, at møbelfabrikken kunne klare at beskæftige 40 indsatte.

For mange indsatte på snedkeriet

Som vi frygtede kunne det slet ikke fungere med alle de indsatte, der skulle beskæftiges på snedkeriet. Det skal ses i sammenhæng med, at personalet ifølge planen skiftede en gang om dagen. Og det gjorde det ikke bedre, at det var nyt personale uden fængselsfaglig baggrund.

Det var også en af inspektørens idéer, at han ikke ønskede fængselspersonale fra andre fængsler, da han var bange for, at gamle holdninger ville komme til at præge det nye fængsel. Derfor var det kun det ledende personale, der havde fængsels erfaring.

Jeg skulle selv sørge for at skaffe forskellige monteringsopgaver til fængslet fra det private erhvervsliv. Denne opgave gik jeg til med stor lyst, og det lykkedes mig at skaffe et varieret arbejdstilbud til de indsatte.

Mit værksted var normeret til 15 indsatte, men da de på snedkeriet ikke kunne klare opgaven med så mange indsatte, begyndte de at fylde mit værksted op. Det resulterede i, at jeg på kort tid kom op på at beskæftige omkring 18 indsatte.

Det var også en håbløs opgave for mig at få det til at fungere tilfredsstillende. Mit problem blev ikke mindre af, at de indsatte, der hjalp mig, hovedsagligt var kvinder, der ikke havde nogen faglig baggrund.

Svært at indføre akkordsystemet fra Søbysøgård

Jeg startede op med et akkordsystem, der var magen til det vi brugte på Søbysøgård. Det var et enkelt system, hvor prisen blev beregnet pr. enhed. Jeg har oplevet mange aflønningssystemer for de indsatte, men dette system har som helhed fungeret bedst.

På fængslet var der ansat en honorarlønnet ingeniør. Han var svensk-amerikaner og hed Clapper. Han skulle indføre et helt nyt lønsystem for de indsatte. Et lønsystem, som var gruppebaseret, og de indsatte kunne så efter forskellige kriterier opnå løntilskud.

Clapper havde udarbejdet skemaer til at bedømme de indsattes arbejdspræstation, vilje og samarbejdsevne. Dette skema skulle udfyldes sammen med en talsmand fra de indsatte på værkstedet hver måned. Dog kunne man tage bedømmelsen op derimellem, hvis der var grundlag for at ændre på løntilskuddet.

Da jeg senere kom til at arbejde med lønsystemet, gjorde jeg den erfaring, at de indsattes talsmænd var meget realistiske i deres bedømmelse af deres medindsatte. Men de var knap så realistiske, når de skulle bedømme sig selv.

Men Clapper havde i starten travlt med at få indført sit lønsystem på møbelfabrikken. Derfor kunne jeg det første halve år køre mit eget lønsystem uden indblanding fra ham.

- Men så var freden også slut, og inspektøren placerede ham hos mig. Jeg havde ham siddende fra morgen til aften i en lang periode, og det var noget af en belastning. Dels fordi de gruppeakkorder, han beregnede, var for lave. Det skyldtes sandsynligvis, at han havde fået besked på, at de indsatte skulle tjene mindre på mit montageværksted, for så var de nok mere motiverede til at søge op på møbelfabrikken.

Den holdning gav yderligere problemer blandt de indsatte, da de ikke mente, at deres indtjening var rimelig (det har de nu aldrig ment), men i dette tilfælde var jeg tilbøjelig til at give dem ret.

Jeg kan huske, at en indsat kaldte Clapper for et jødesvin. Sjældent har jeg set en mand blive så ophidset. Clapper fortalte mig bagefter, at det var der også en, der havde kaldt ham under krigen, og at denne ikke levede mere.

Pas på spritten

- Mens jeg havde den tvivlsomme glæde af at have Clapper siddende på montageværkstedet, havde vi en opgave, hvor vi bl.a. skulle lodde nogle ledninger. Loddevæsken skulle fortyndes med sprit. Jeg kan huske, at jeg fik en flaske hospitalssprit af en af sygeplejerskerne. Jeg passede naturligvis godt på spritten, som på det tidspunkt var alkohol uden tilsætning, og derfor kunne drikkes. Jeg husker, at Clapper kiggede på mig, når jeg havde hospitalsspritten fremme, og han fortalte mig, at det kunne drikkes. Dette bekræftede jeg og satte spritten godt væk.

En kollega, der tidligere havde været ansat på det hotel i Ringe, hvor Clapper boede, fortalte mig senere, at de dagligt havde fjernet whiskyflasker fra hans hotelværelse.

- Jeg ved ikke, om Clapper lever i dag. Jeg vil vurdere ham til på daværende tidspunkt at være en mand sidst i 50'erne. Han lignede en rigtig texasranger med cowboyhat og cowboystøvler. Han havde et glasøje, og efter ovennævnte episode med den indsatte vurderer jeg ham til at være jøde.

Det nye personale – fra optimisme til modløshed

I starten var det nye personale fyldt med engagement, og de første indsatte må have følt sig temmelig omklamret. Men da de indsatte efterhånden blev flere og fik deres eget fællesskab, syntes de, at det var utrolig sjovt at få det uerfarne personale på glatis. Der begyndte derfor efterhånden at brede sig et vist mismod blandt personalet.

På mit montageværksted var forholdene kaotiske, og det var en ringe trøst, at det ikke stod bedre til i den øvrige del af fængslet.

- De indsatte har en meget fin fornemmelse for at læse personalet, og mærker de usikkerhed, vil de straks udnytte det. For de indsatte drejer det sig om at få

så stort et territorium og spillerum som muligt. Derfor trænger de personalet i defensiven, hvis de har mulighed for det.

Valgt ind i personaleorganisationen

Jeg blev valgt ind i personaleorganisationen, vel nok fordi jeg var en af de få, der havde fængsels erfaring.

Personaleorganisationen er en organisation under Dansk Fængselsforbund, som omfatter det uniformerede personale. Jeg blev kasserer i organisationen – et job jeg bestred i 10 år. Jeg var samtidig med i forfremmelsesnævnet og ansættelsesudvalget, eftersom en del af de nye ansatte også skulle gøre tjeneste på montageværkstedet.

Købmandshandel - med ægte selvbetjening

Noget af det første, som fængslet måtte opgive i den nye struktur, var selvbetjeningsbutikken, der blev omdannet til almindelig diskhandel, hvor varerne var forsvarligt gemt bag disken. Som mange af os havde anet, blev der stjålet i selvbetjeningsbutikken, så det var rent tabsgivende for købmanden.

Især galt på møbelfabrikken

For min tidligere leder på snedkeriet Poulsen var forholdene på møbelfabrikken for overvældende, og han søgte en stilling på et andet fængsel. Han var efterhånden en mand oppe i årene, og de store omvæltninger har nok været for voldsomme for ham.

Min tidligere kollega på Søbysøgård Bruno Dorin blev derefter ansat som leder af møbelfabrikken, og han fik ansat to faste værk mestre til at hjælpe med at lede møbelfabrikken.

Jeg mener, at de på det tidspunkt var 4-5 enhedsfunktionærer, der gjorde tjeneste på møbelfabrikken. Med en ekstra fast ansat på møbelfabrikken blev forholdene lidt bedre, men langt fra stabile.

Rengøringsholdet er lidt for flittige

Rengøringsholdet, som var oprettet som et mobilt hold og skulle gøre rent på samtlige afdelinger, viste sig også at være uhensigtsmæssigt, fordi de indsatte kun følte ansvar over for den afdeling, hvor de selv boede. Derfor var der mange tilfælde af tyveri på afdelingerne.

Inspektørens idé var, at de indsatte ikke skulle have låse på deres skabe, da han mente, at de selv var i stand til at holde justits. Tanken var sympatisk, men urealistisk.

Færre sanktioner giver flere uroligheder

Der var en ting, jeg havde stor succes med, og det var at skabe en god kundekontakt med det private erhvervsliv. Der var altid rigeligt med arbejde på montageværkstedet, men de mange indsatte på et forholdsvis lille område gjorde, at der stadig var meget uro, som jeg ikke kunne holde i ave.

Det skyldtes for en stor dels vedkommende, at jeg ikke fik opbakning ovenfra, når jeg havde disciplinære problemer. Den ledende overvagtimester afviste mine rapporter. Jeg har den tanke, at det var noget, han havde fået besked på af inspektøren. Jeg tror, det skyldtes, at inspektøren oprindeligt ikke havde ønsket, at jeg blev leder af værkstedet. Dette var så en måde, han kunne bevise, at jeg ikke var egnet til jobbet.

Men det resulterede i, at de indsatte hurtigt fik fornemmelsen af, at jeg ikke kunne gøre noget ved deres uheldige opførsel, når der ikke blev sanktioneret. Det medførte selvfølgelig, at det også blev en stor belastning for det øvrige personale, der gjorde tjeneste på mit værksted.

Det skal dertil tilføjes, at jeg også havde ansvaret for beskæftigelsen af de indsatte, der sad isoleret, og da isolationen lå langt fra værkstedet, var det ikke uden besvær at få materialer frem og tilbage til isolationen.

Der var i øvrigt blevet oprettet en særlig afdeling - en motivation, som den blev kaldt, som lå for enden af værkstedsbygningerne. Idéen med motivationen var, at man kunne bortvise de indsatte til et personalefrit rum. Det var tanken, at de indsatte via et samtaleanlæg kunne kalde, hvis de havde problemer eller manglede materialer. Vi bragte materialer ud i motivationen, og de indsatte blev kun afregnet for det færdige arbejde, de leverede. Motivationen var ikke attraktiv for de indsatte, dels blev de ret trætte af at være sammen med nogle, der var negative, som dem selv, og dels havde de ikke noget fængselspersonale at spille op til.

Jeg beder om mere personale

Situationen var uholdbar. Der var for mange indsatte på værkstedet, og tilmed kunne jeg ikke komme igennem med mine sanktioner over for de indsatte hos inspektøren. Han ville ikke godkende dem.

Jeg bad derfor om mere personale, så vi kunne være mere personale om det alt for store antal indsatte.

Først blev mit ønske delvist imødekommet forstået på den måde, at jeg fik en fast funktionær frem for skiftende funktionærer. Min nye medarbejder var en robust fængselsmand ved navn Hugo Handel Christensen. Hugo var en af de få, der havde erfaring som fængselsbetjent fra en arrest. Det hjalp lidt, men arbejdsopgaverne var større, end at vi kunne klare dem tilfredsstillende.

Får eget kontor – og ro til at arbejde

Til sidst blev mit ønske endeligt imødekommet, og Hugo fik stillingen som ekstra værkfører. Det var meningen, at han skulle have den daglige ledelse af værkstedet sammen med en enhedsfunktionær, og jeg skulle tage mig af administration og kunderne og indkøb til depotet og projekterne.

Jeg flyttede samtidig ud fra værkstedskontoret og fik et lille beskedent kontor længere nede af gangen imellem forskellige depotrum. Kontoret var noget af det bedste, jeg havde oplevet i lang tid, for det var et åndehul, hvor jeg i fred og ro kunne foretage indkøb og snakke med repræsentanter og kunder.

Den ekstra værkfører på værkstedet sikrede en god stabilitet. Det skyldtes nok, at Hugo udelukkende skulle koncentrere sig om driften. Hugo Handel Christensen var, skal det siges, en mere kontant type end mig, og han fik den disciplinære opbakning fra inspektøren, som jeg følte, at jeg manglede.

Strid om kompetencer

I starten havde vi lidt stridigheder om kompetencerne, og Hugo mente ikke, at jeg skulle blande mig i hans ledelse af værkstedet. Det havde inspektøren i øvrigt også fortalt Hugo, at han ikke ønskede.

En kollega fra administrationen havde imidlertid givet mig en kopi af inspektørens ansøgning til Direktoratet om at få montageværkstedet bemannet med en ekstra værkfører. Det var måske lidt bisset, men jeg viste Hugo skrivelsen, og af den fremgik det, at inspektøren var utilfreds med vores måde at lede værkstedet på.

Afskrift af inspektørens ansøgning om mere personale på montageværkstedet:

Dato 14. januar 1981

Ved en drøftelse her i fængslet med kontorchef Jacobsen den 21. juni 1979 vedrørende lederforholdene i fængslets montageværksted, opnåedes der enighed om en justering af disse, således at værkfører Ole Malmose Jensen varetager forbindelsen med de private firmaer, der leverer arbejdet til montageværkstedet, ligesom han koordinerer beskæftigelsen m.v. for de 2 projektgrupper, der arbejder udenfor fængslet (solfanger, bådebygning etc.). Værkføderen har endvidere ledelsen af depotområdet og visse kørselsopgaver. En del af de opgaver, der således blev tillagt værkføreren, havde hidtil været varetaget af enhedsfunktionærer, som altså tilsvarende aflastedes for disse.

Den daglige ledelse af montageværkstedet overgik efter den truffe aftale midlertidigt til en enhedsfunktionær nemlig værkfører / enhedsfunktionær Hugo Handel Christensen. Denne er som værkfører / enhedsfunktionær ansat i 9. lønramme, medens værkfører Ole Malmose Jensen er ansat i lønramme 14.

På længere sigt må det anses for klart uhensigtsmæssigt, at den daglige og praktiske ledelse af fængslets næststørste arbejdsplads varetages af en medarbejder i 9. lønramme. Stillingen bør opnormeres til 13. lønramme, hvorved man ville få større mulighed for at tiltrække kvalificerede ansøgere. Dette ville være ønskeligt, da hverken den ene eller anden af de hidtidige ledere af værkstedet har vist sig i stand til at lede det på en hensigtsmæssig måde, og ingen andre enhedsfunktionærer har været villig til at påtage sig erhvervet som leder af værkstedet.

Jeg skal derfor indstille, at en stilling som værkfører/ enhedsfunktionær i lønramme 9 omklassificeres til lønramme 13.

Justitsministeriet.

Direktoratet for Kriminalforsorgen afdeling.

Erik Andersen.

Det blev som allerede nævnt Hugo, der fik stillingen som værkfører. Efter at Hugo og jeg efterhånden havde fundet en god kompetencefordeling mellem os, begyndte værkstedet at fungere rigtig godt.

Starter nyt værksted op på Søbysøgård

Jeg blev spurgt, om jeg ville være behjælpelig med at starte et nyt montageværksted op på min gamle arbejdsplads Søbysøgård. Det var meningen, at jeg skulle levere arbejdsopgaverne til værkstedet, og der var ansat en værkfører fra Nyborg Statsfængsel til at lede værkstedet.

Det havde vist sig, at det i praksis var umuligt at fastholde 40 indsatte i et undervisningsforløb uden for fængslet, og der var derfor behov for et fleksibelt værksted, der kunne samle dem op, der faldt fra i undervisningsforløbet. Derfor var der opstået et behov for beskæftigelse på fængslet.

Det var en spændende opgave at starte værkstedet op, også fordi man var begyndt at oprette montageværksteder på de øvrige fængsler. Det havde vist sig, at de store investeringer i de forskellige fagområder var svære at gøre rentable, og at mere enkle montageopgaver, som ikke krævede så store investeringer, var en god måde at beskæftige de indsatte på.

På Statsfængslet i Ringe skulle jeg foretage indkøb til rengøring og depot, fordi det havde vist sig, at det kneb med overlappningen, og at der derfor mange gange manglede depot- og rengøringsting på grund af de forskellige personaleskift. Enten havde de ikke fået bestilt, eller også viste det sig, at varerne endnu ikke var kommet. Det resulterede så i, at man manglede visse materialer og havde for meget af andre.

Projekter om solfangere og både

Disse projekter var tiltænkt den bedre fungerende del af de indsatte, og det var meningen, at de skulle arbejde i grupper på 5-6 stykker med en skiftende funktionær. Der blev oprettet to projekthold.

Den første arbejdsopgave var at bygge et solfangeranlæg, der skulle monteres på taget af møbelfabrikken. Arbejdet foregik i en barak nær Søbysøgård, hvortil det ene hold kørte hver morgen.

Det andet projekt, der blev iværksat, var et bådeprojekt. Først blev der lavet en slæbebåd, som senere skulle bruges i forbindelse med et 40-fods lodsskib af typen Colin Archer, som var af norsk oprindelse. Dette skib er i dag institutionsskib for Kriminalforsorgen.

Inden vi gik i gang med at bygge Lodsén, som blev navnet på skibet, byggede vi en 20-fods jolle for at få erfaring.

Det lykkedes mig at få Walsted, der har et bådeværft på Thurø, til at være konsulent for os. Walsted var en stor hjælp, og han deltog hver 14. dag, hvor projektet blev overtaget af en ny funktionær sammen med mig. Vi prøvede så

godt det var muligt at planlægge, hvad der skulle indkøbes, og hvad arbejdsgangene skulle være de næste 14 dage.

Senere kom der andre projekter til, blandt andet renoverede vi Slotsmøllen i Nyborg. Et arbejde, der blev udført for Voldspillene i Nyborg.

Vi deltog også i andre projektarbejder såsom renovering af stendiger og andre naturopgaver.

Desuden udførte vi forskellige museumsopgaver for museet i Svendborg – bl.a. fremstillede vi papirbilleder ud fra museets mange dias.

Til at varetage ovennævnte opgaver byggede vi en skurvogn og to redskabsvogne. Alt sammen gav erfaring med både håndværk og samarbejde de indsatte imellem.

Alt i alt var det en positiv tanken om at lade de bedre fungerende indsatte deltage i projektarbejde uden for fængslet. Dels fik de indsatte et åndehul ved, at de kom uden for fængslet, dels fik de også en kontakt med andre, der ikke var tilknyttet Kriminalforsorgen. Men ordningen var en belastning for de funktionærer, som var alene med en gruppe indsatte. De havde ingen kollegaer at støtte sig til, når der opstod problemer, hvilket der selvfølgelig gjorde.

○ Psykisk spil mellem ledelse og personale

Jeg fik et nærmere kendskab til inspektøren og hans 4 sektionsledere, der henholdsvis var forvalteren, undervisningslederen, forsorgslederen og den ledende overvagtimester Drost Christiansen.

Mit kendskab til det ledende personale fik jeg, dels fordi jeg deltog ved ansættelser og forfremmelser, dels fordi jeg sad i samarbejdsudvalget som repræsentant for personaleorganisationen.

Tingene begyndte at fungere lidt bedre i fængslet som helhed, men der var stadig områder, der langt fra fungerede tilfredsstillende.

Inspektøren var ikke meget for at erkende, at nogle af hans idéer og teorier ikke holdt stik i praksis, og han fastholdt med stor stædighed tingenes tilstand.

○ I personalegruppen bestående af vagtmester, værk mestre og betjente var der stor utilfredshed, og mange rejste. Jeg tror, at vi til sidst havde tømt Fyn for snedkere, der var interesserede i at arbejde ved Kriminalforsorgen.

Det fik personaleorganisationens lokale formand til at klage til inspektøren over den måde, fængslet blev ledet på, men den kritik var inspektøren ikke modtagelig for. Han begyndte i stedet at modarbejde formanden, som til sidst syntes, det blev for broget. Han søgte i stedet en stilling som arbejdsleder i det private erhvervsliv og rejste.

En anden, der også havde det svært, var den ledende overvagtimester Drost Christiansen. Alt hvad han foretog sig, så ud til at være forkert i inspektørens øjne.

Beslutninger skal støttes oppefra

○ En sektionsleder, der som Drost Christiansen ikke bliver bakket op af inspektøren, er meget ringe stillet.

Lad mig give et par eksempler. Personalet har et konkret problem på en afdeling med en eller flere af de indsatte. De forelægger deres problem for den ledende overvagtimester og de enes om, hvad der skal gøres i den givne situation.

○ Når inspektøren hører om problemerne, beder han sektionslederen om at give personalet besked på at takle problemet på en anden måde. Det gør personalet forvirret, og hvis det sker for mange gange, breder den opfattelse sig, at den ledende overvagtimester ikke er til at regne med. Han siger ét den ene dag, og noget andet dagen efter. Derfor begynder personalet at forelægge deres problemer enten for inspektøren direkte eller hos en leder, som inspektøren bakker op. Der vil samtidig ske det, at den sektionsleder, der egentlig skulle træffe afgørelserne bliver handlingslammet. Jeg har også set sektionsledere blive underkendt af inspektøren på møder og i forsamlinger ved at han ignorerer det de siger. I stedet bakker inspektøren andre synspunkter op.

En anden måde at styre sine sektionsledere på er, når der kommer fint besøg til fængslet. Det kan f.eks. være dommere eller retsudvalget, der kommer, og så undlader inspektøren at invitere en af sektionslederne, hvis denne har gjort noget, som inspektøren har været utilfreds med. Eller invitationen kommer først i sidste øjeblik. På den måde kan personalet se, hvis en af de ledende medarbejdere ikke er inde i varmen.

Formentlig på grund af ovennævnte problemer søgte overvagtimester Drost Christiansen en anden ledende stilling i Kriminalforsorgen.

En vagtmester, Mogens Duus Hansen, der tidligere havde været beskæftiget på Statsfængslet i Ringe, men i mellemtiden var blevet ledende overvagtimester på Søbysøgård, blev nu overvagtimester på Ringe Statsfængsel. Han nød på en hel anden måde inspektørens opbakning, og blev så at sige hans højre hånd. Han fik derfor stor indflydelse på driften af fængslet.

Ansvarsområder med flere ansvarlige

Sektionslederne har ansvaret for hver deres område og de er ligestillede, men de forskellige arbejdsområder griber ind over hinanden.

Lad mig give et par eksempler. Hvis forsorgslederen ønsker, at en indsat skal have frigang til en begravelse, rund fødselsdag eller orlov, er det et sikkerhedsspørgsmål, der skal forelægges for den ledende overvagtimester. Hvis undervisningslederen ønsker at en indsat får frigang til et skoleforløb, som er nødvendigt for, at den indsatte kan fortsætte med sin uddannelse efter løsladelsen eller komme i gang med en, er det også et sikkerhedsspørgsmål. Forvalteren har det samme sikkerhedsproblem, når han skal placere de indsatte på de projekter, der foregår uden for fængslet, eller hvis han ønsker at etablere et læreforløb hos en privat arbejdsgiver.

Hvis sektionslederne er enige, vil inspektøren som regel godkende deres indstilling. Hvis de derimod er uenige, og inspektøren f.eks. altid bakker sin ledende overvagtimester op, vil han snart blive den bestemte blandt sektionslederne. Det vil personalet hurtigt registrere, og derfor vil personalet kontakte ham for at få hans opbakning til diverse emner. På den måde bliver den, som inspektøren begunstiger, en central person i fængslet. Det er i øvrigt også nemmere for inspektøren, for så behøver han kun involvere en af sine sektionsledere i de væsentlige beslutninger.

Det er udelukkende inspektørens afgørelse, hvem han gør til sin højre hånd. På Søbysøgård var det forsorgslederen Heden Andersen, der var inspektørens højre hånd.

Inspektøren må rette sig efter realiteterne

Inspektøren begyndte med tiden at give køb på nogle af sine holdninger, bl.a. blev rengøringsholdet omorganiseret, så det blev en fast rengøringsmand/kvinde fra afdelingen, der gjorde rent. Og der var så en funktionær, der havde tilsynet med rengøringens kvalitet i de forskellige afdelinger.

På de forskellige arbejdspladser blev der indrettet køkkener, og en indsat fik jobbet med at lave varm mad til en gruppe af indsatte. På den måde sikrede fængslet sig, at alle indsatte fik et måltid mad på hverdage. De indsatte blev selvfølgelig modregnet for et måltid i deres kostbeløb.

Ovennævnte tiltag var med til at stabilisere de indsatte, og det skabte mere ro i fængslet.

Narkotika i fængslerne

Ikke nok med at narkotika skaber problemer ude i samfundet, når narkomaner begår kriminalitet i form af f.eks. indbrud for at skaffe penge til deres narko. Narkoen medfører også i fængslet en stor del af de daglige problemer med de indsatte. Bl.a. kan de indsatte, der er påvirkede pludselig blive helt uberegnelige og voldelige. Og i dagligdagen er lysten til at bruge deres madpenge på narko ofte større end lysten til at bruge penge på madordningen.

Men hvordan kommer narkoen overhovedet ind i fængslet?
Og hvorfor er det tilsyneladende så svært – for ikke at sige umuligt – at holde stofferne væk fra fængslets område?

Der kan naturligvis dæmmes op for indsmuglingen af narko ved at visitere flere og mere og foretage en bedre overvågning af besøgene, men alt sammen er ressourcekrævende.

Indsmugling af narko

Indsmuglingen af narko kan ske på mange måder. En del af stofferne kommer ind, når de indsatte får besøg af deres ægtefæller, kærester, forældre og i enkelte tilfælde har vi set, af deres bedsteforældre har taget stoffer med. Disse mennesker har som regel narkotikaen gemt på kroppen. Personalet må visitere ind til undertøjet ved begrundet mistanke, og i skærpede tilfælde kan besøget blive overvåget.

Der foretages også visitationer med narkohunde i celler, på fællesarealer og i terrænet. Det giver som regel gode resultater. Hundene må dog ikke visitere personer.

En del narkotika kastes over muren på de lukkede fængsler på aftalte steder og tidspunkter. Dette problem har man til dels løst ved, at man har sikret muren med en overbygning og med et friareal ind til muren.

Men den mest benyttede metode at skaffe narkoen ind på området er indsmugling, som sker, når de indsatte vender tilbage efter en udgang. Kvinderne kan have gemt narkoen enten i skeden eller tarmen og mændene kan gemme det i tarmen.

Ved begrundet mistanke skal der tilkaldes en læge for at foretage en undersøgelse af rectum på personen. Det er langt fra sikkert, at fængslet kan få fat i en læge på det givne tidspunkt, og det ligger i sagens natur, at det er et stort personligt indgreb.

Der er også indsatte, der sluger narkoen, der som regel er beskyttet i kondomer. Denne fremgangsmåde er dog ikke uden risiko, idet kondomet kan bryde, og kroppen får en måske dødelig overdosis.

Hvis der er begrundet mistanke om denne fremgangsmåde, kan den indsatte isoleres, indtil han eller hun har haft afføring, som så bliver undersøgt. I enkelte tilfælde har en indsat igen slugt narkoen, efter den er kommet ud denne vej.

Aftaler om indsmugling

Vedrørende breve må der foretages stikprøve kontrol, og hvis korrespondancen i brevene tyder på, at der er en indsmugling undervejs, er mistanken begrundet.

Den mest benyttede fremgangsmåde er, at aftalerne om hvordan indsmuglingen skal foregå, laves under et besøg eller en udgang.

Mobiltelefoner gør det let at snakke med dem udenfor

Det lykkes jævnligt for de indsatte at smugle mobiltelefoner ind, og så kan de jo kommunikere uhindret.

Fængslet har en scanner, der kan vise, hvor der tales i mobil på området. Men ved korte samtaler, er både mobil og person naturligvis over alle bjerge, når personalet kommer.

Umuligt at holde narko ude i åbne fængsler

I de åbne fængsler som Søbysøgård var det næsten umuligt at holde narkoen ude. Alle og enhver kunne jo frit lægge narkoen et aftalt sted i terrænet. Den eneste måde, var at lave stikprøve kontrol på de indsatte.

En forebyggende effekt var, at de indsatte hele tiden havde truslen om at blive overført til et lukket fængslet hængende over hovedet, hvis de blev taget med narko, eller lavede andre grove forseelser.

De stærke fanger tvinger svage indsatte til at smugle

Det er min erfaring, at hvis de stærke negative indsatte bliver styrende, vil de udnytte de svage indsatte ved blandt andet at presse dem til at tage stoffer med ind i fængslet efter en udgang.

Hvis for eksempel en indsat efter orlov bliver taget med narkotika, og vedkommende derefter skal fremstilles i forhør, har den indsatte ret til at vælge en bisidder. Og det vil mange gange blive en af dem, der har presset ham til at tage stoffer med tilbage til fængslet. På den måde sikrer de stærke negative indsatte sig, at vedkommende ikke afslører under forhøret, hvem det er, der står bag.

Hvis en indsat efter en orlov kommer tilbage uden hverken narkotika eller de penge, han har fået med, har vedkommende virkelig et problem, og han er nødt til at lade sig isolere for ikke at lide overgreb.

I mange tilfælde tror jeg, at en af grundene til, at indsatte ikke vender tilbage efter endt orlov, er, at de er nervøse for at blive afsløret i at indsmugle narkotika.

Tilsyn med løsladte fanger

Medens jeg i midten af 70'erne var ansat på Statsfængslet i Ringe havde jeg tilsyn med omkring 10 klienter, der var løsladt på prøve samt betinget dømte, og som der derfor skulle holdes lidt øje med.

Mange af disse tilsyn foregik i kollektiver, hvortil kommunerne havde sendt de klienter, der havde problemer, for at få dem væk fra storbymiljøet.

Vi er alle sociale væsener og uden et fællesskab af én eller anden art, er afvænningen næsten dømt til at mislykkes. Dette fællesskab opnår de tidligere indsatte som regel i et kollektiv, hvor de ofte kommer hinanden meget ved.

Efter min mening havde de fleste kollektiver en afslappet indstilling til hash, hvorimod de tog afstand fra hårde stoffer.

Derfor er det så svært at blive stoffri

Det er min opfattelse, at det sværeste ved at slippe stofferne ikke er selve afvænningen. Det sværeste er at få erstattet stofferne med noget andet, som enten kan være et nyt miljø eller andre interesser som erstatning for det, de må give afkald på.

Higer efter suset

Et andet problem er, at narkomanerne higer efter suset. Det må jo være en særlig behagelig oplevelse at være høj. Det er derfor, at så mange narkomaner har et sidemisbrug ved siden af deres metadon, der kan stabilisere dem uden abstinenser.

Samfundsgodkendt morfin

Der har været talt om at give de hårdest belastede narkomaner morfin. Det mener jeg dog ikke vil løse problemet, da det som narkomanerne ønsker er at være høje. De stræber ikke efter bare at være stabiliserede, som de bliver med metadon. Så enten skal de have morfin for at være påvirket, eller også vil de gøre alt for at bibeholde et sidemisbrug ved siden af deres statsmorfin, der blot tager den værste trang, men ikke giver dem det eftertragtede sus.

Narkotika har dog den uheldige virkning, at for at opnå samme virkning næste gang, skal doserne øges. Og hvis det skulle blive aktuelt med samfundsgodkendt morfin, vil antallet af dødsfald stige, idet doserne hele tiden skal sættes op.

De narkomaner, jeg har talt med, efter de er blevet clean, tror ikke, på at statsgodkendt morfin ville have hjulpet dem. De mener snarere, at det ville have fastholdt dem i deres misbrug.

Høj af kriminalitet

Mange har den opfattelse, at hvis man giver narkomanerne deres stof, vil det ikke være nødvendigt for dem at begå kriminalitet for at finansiere deres forbrug. Men at tro, at de så vil sætte sig i deres stue og være tilfredse med livet, det er en fejlopfattelse, der vil noget – og temmelig naivt. Det

altafgørende er, at narkomanerne får andre livsværdier og dermed en anden livsstil. Hvis det ikke lykkes, vil de vende tilbage til narkomiljøet som, hvor utroligt det end lyder for os andre, trods alt er et fællesskab med andre ligesindede. Man skal heller ikke være i tvivl om, at den måde de finansierer stoffet på ved tyverier og lignende, også giver dem et vist sus.

Madpenge bliver hashpenge

Narkotika i fængslerne gik også udover kostordningen. De indsatte havde ofte ikke mad med på arbejde, fordi de havde brugt pengene på stoffer, og det resulterede i, at de blev uoplagte i løbet af dagen på grund af den manglende kost.

Ud over at de manglede pengene til mad, fik mange oparbejdet en gæld, som de ikke kunne betale. Det betød, at de i praksis gik i frivillig isolation for at undgå problemer.

Samtidig medførte narkoen, at mange blev sat i isolation på grund af utilstedelig optræden. Det kunne f.eks. være slagsmål eller trusler mod personalet. Isolationen, der bestod af en gang med 6 isolationsceller, var derfor for det meste overfyldt.

Truet med køkkenkniv

Jeg har oplevet to episoder med de indsatte, hvor jeg fysisk er blevet forulempet. Den ene episode var i min tid på montageværkstedet på Ringe Statsfængsel, hvor jeg sagde til en indsat, at han skulle i isolation efter en kraftig uoverensstemmelse. Da jeg var ved at rejse mig fra kontorstolen, fik jeg et puf, så jeg satte mig på røven. Den episode blev klaret disciplinært.

Den anden episode foregik på Projektskole 1 på Ringe Statsfængsel. En indsat var gået i gang med at rulle sig en smøg midt i arbejdstiden, hvorefter jeg bad ham stoppe med det og passe sit arbejde. Ellers ville han komme i isolationen, sagde jeg.

Den indsatte, der var 23 år, greb så en køkkenkniv for at stikke mig ned. En kvindelig indsat gik i mellem os – samtidig lykkedes det for en mandlig indsat at snige sig ind på ham bagfra og vriste kniven fra ham.

Episoden blev anmeldt til politiet, og pågældende indsatte blev fjernet fra fængslet og kom senere for retten i Svendborg, hvor han blev idømt en straf på 2 måneders fængsel.

I retten nægtede han først kniven

Det var en pudsigt ting at være i retten. Den tiltalte var straffet flere gange tidligere, bl.a. tre gange for røveri, og da vi fik ham ind på Ringe Statsfængsel var det for røveri og hærværk.

I begyndelsen kendte tiltalte ikke noget som helst til nogen som helst kniv. Og han fortalte, at når han har lyst til en smøg, ja, så ruller han sig en smøg – også i arbejdstiden.

Han erkendte, at han havde rejst sig og sparket ud efter mig, men han havde ikke ramt, og det havde heller ikke været meningen. En kvindelig indsat havde

stillet sig mellem ham og mig, og herefter var han blevet overmandet af 4 -5 fængselsbetjente, hvorefter han på det nærmeste havde pulveriseret isolationscellen.

Som vidne fortalte jeg, at jeg pænt og høfligt havde bedt ham passe sit arbejde, da han havde røget et stykke tid. Herefter sparkede han ud efter mig og greb omtalte køkkenkniv. En kvindelig indsat stillede sig skrigende mellem ham og mig, og det havde fået ham til at falde lidt ned.

Min forklaring blev støttet af vagtmesteren. Herefter bad forsvareren om et par minutter i enrum med sin klient, hvorefter han pludselig godt kunne huske, at han havde fægtet lidt med en brødkniv. Herefter blev han idømt fængsel i 60 dage og flyttet fra Statsfængslet i Ringe til Nyborg Statsfængsel.

Narko gør de indsatte uberegnelige

Jeg mener ellers, at jeg var god til at vurdere de indsatte og deres måde at reagere på. De andre indsatte fortalte mig efterfølgende, at den pågældende havde taget råhypnol. Råhypnol er et sovemiddel, men i store doser bliver nogle mennesker fuldstændigt utilregnelige og aggressive.

Nyt tiltag med narkofri afdeling

På Statsfængslet i Ringe blev der oprettet en narkofri afdeling til narkomaner, der selv ønskede at komme ud af deres misbrug. Det var en afdeling med plads til 12 indsatte af begge køn, og afdelingen blev placeret på et grønt areal, så den ikke var direkte tilknyttet det øvrige fængsel.

Klientellet skulle være narkomaner, og hashmisbrugere blev også kategoriseret som narkomaner. Klientellet måtte godt have spor af narko i urinen, men skulle være indstillet på at trække ud af misbruget. Det blev kontrolleret stikprøvevis, om de var narkofri. De indsatte skulle skrive under på en, kontrakt, hvor de forpligtigede sig til at overholde nogle vilkår om bl.a. at holde sig stoffri og acceptere afdelingens regelsæt. Hvis det i kontrollen blev konstateret, at de var positive, blev de bortvist til en af fængslets almindelige afdelinger.

Den narkofri afdeling havde sin egen beskæftigelse for at undgå, at de indsatte kom i kontakt med de øvrige indsatte i fængslet. Dog kunne de efter en periode få lov til at deltage i undervisning med indsatte fra den øvrige del af fængslet.

Behandlingen bestod i, at personalet støttede og bearbejdede de indsatte, og der var en psykolog tilknyttet som supervisor. Alt i alt synes jeg, at der blev udført et godt stykke arbejde på den narkofri afdeling.

Nydanskere og danskere

Efterhånden som der kom flere og flere nydanskere til, især dem med muslimsk baggrund, opstod der et nyt problem.

Da de efterhånden udgjorde 15 % af belægget, blev de mere og mere styrende, fordi de holdt sammen.

Man skal forstå, at i et fængsel er der ikke personale nok til at overvåge samtlige indsatte hele tiden. De indsatte kan også aflede personalets opmærksomhed, og de indsatte kan ligeledes ved fælles arrangementer overmande en indsat, som de har udset sig.

Hvis to etniske danskere blev uvenner, var det udelukkende et problem mellem de to. Hvis derimod en etnisk dansker kom på kant med en af nydanskerne, var det ikke bare en sag mellem de to, men den etniske dansker blev uvenner med alle nydanskerne.

Typisk skete der det, at de slog ring om danskeren, og lige meget hvor stærk han var, måtte han kapitulere over for overmagten. Det resulterede i, at den etniske dansker, for ikke at lide overlast mange gange, lod sig frivilligt isolere.

Svinekød på kniven

Et godt eksempel på, at det ofte kan lykkes for en større og stærkere gruppe at tyrannisere en anden og svagere gruppe er brugen af køkkenredskaber. Som bekendt spiser muslimer ikke svinekød – derfor sagde nydanskerne til de danske indsatte at de ikke måtte bruge køkkenredskaberne til at bearbejde svinekød, hvilket altid var en kilde til konflikt.

Såkaldt frivillig isolation

Problemet viser sig også på en anden måde. Hvis for eksempel en etnisk dansker ikke kan betale sin gæld, som regel narkogæld, må han lade sig frivilligt isoleret for at undgå at lide fysisk overlast. De andre etniske danskers holdning er, at det er hans egen skyld, hvorimod det var yderst sjældent, at en af nydanskerne måtte lade sig isolere. De andre – brødrene, som de kaldte sig indbyrdes - hjalp ham. Det kan så godt være, at han på anden måde kom til at sone sin gæld, men det er gruppens opfattelse, at han i hvert fald ikke skulle være isoleret fra fællesskabet.

Ovennævnte bevirker, at selv et mindretal af nydanskere har været i stand til at styre de danske indsatte. Problemet viste sig først på Ringe Statsfængsel, fordi det er et lukket fængsel for unge mænd. Da kriminalitetsraten er større blandt nydanskerne, vil der med tiden ske det samme på de andre fængsler, hvor belægget i dag aldersmæssigt er højere.

Anskuet i tal ser problematikken således ud. Nydanskerne udgør 10 % af befolkningen, men er overrepræsenteret hvad angår kriminaliteten.

Kriminalitetsraten for indvandrere og efterkommere fra ikke vestlige lande var i 2002 på 8,3 % for alle personer over 15 år.

Kriminalitetsraten for danskere var i 2002 på 3,9 % for alle personer over 15 år.

Rivalisering blandt nydanskerne

I slutningen af min karriere som værkfører kunne jeg mærke, at der var begyndt at ske en rivalisering blandt nydanskerne. De udgjorde efterhånden 25-30 % af belægget, og deres sammenhold begyndte at smuldre.

Jeg tror det hænger sådan sammen, at nu var de blevet så mange, og danskerne var ikke længere et problem for dem – og dermed en fælles fjende, der kunne forene dem.

De begyndte nu at rivalisere indbyrdes om narkomarkedet og handelen med stoffer i fængslet.

De indsatte straffer indbyrdes på samme måde som samfundet Det har ofte undret mig, når de indsatte har beklaget sig over, at fængslet har isoleret en eller flere, fordi de har overtrådt fængslets / samfundets regler. De indsatte mener, at det er umenneskeligt, at fængslet reagerer med at isolere folk. Men når en indsat overtræder deres egne uskrevne regler, så er det bare helt i orden, at de tvinger en eller flere indsatte ind i isolationen.

En anden af de indsattes uskrevne regler er, at folk, der er dømt for voldtægt eller overgreb på børn, skal korporligt afstraffes og presses i isolation.

Det kan således virke uheldigt, at de indsatte har krav på at få udleveret en domsudskrift. De andre fanger kan nemlig bede en indsat vise dem sin domsudskrift, så de kan se, hvad vedkommende er dømt for.

På den måde kan en indsat ikke skjule, hvis han er dømt for voldtægt eller overgreb mod børn. Blandt andet derfor er man nødt til at placere folk med ovennævnte domme i specielle enheder.

Om måling af akkorder

På værkstedet, hvor der var beskæftiget både kvinder og mænd, gjorde jeg den erfaring, at skulle der sættes en ny akkord på noget nyt arbejde, gik det meget nemmere, hvis jeg lod kvinderne indkøre arbejdet. De arbejdede meget mere reelt med opgaven, og det gjorde det nemmere at få fastsat den rigtige pris på arbejdet. Mændene derimod modarbejdede nye arbejdsopgaver, og deres virkelige arbejdspræstation viste de først, når prisen var fastsat. Kvinder er åbenbart for ærlige - det er måske derfor, der bliver ved med at være lønforskel på mænd og kvinder.

Stillingsvurdering – jo mere ledelse, jo bedre løn

I slutningen af 1983 fik vi at vide, at alle medlemmer af Dansk Fængselsforbund, der havde en lederstilling, skulle gennemgå en stillingsvurdering, der skulle danne grundlag for den fremtidige lønplacering.

En stillingsvurdering bygger på, hvor stor afgørelsesgrad man har, altså hvor stor betydning stillingen har for fængslet og personalet, og hvor meget arbejdsledelse, der er. Jo mere personale man har under sig, jo større

ledelsesgrad. Som vi sagde for sjov til hinanden: "Man skulle bare have været kirkegårdsgartner".

Så vi fik travlt med at beskrive vores arbejdsopgaver helt ned i detaljerne. Stillingsvurderingen blev afsluttet 1. april 1984, og den gav for mit vedkommende et pænt lønløft og min lønramme steg fra 15 til 20.

Formand i værkmasterforeningen

Jeg og mine 4 værkmaster kolleger på Ringe Statsfængsel var stadig utilfredse med arbejdsforholdene, mest på grund af de skiftende funktionærer, selvom skiftet nu skete hver 14. dag. Skiftene besværliggjorde nemlig en kontinuerlig produktion.

Vi havde også problemer med afløsning under ferier og sygdom, og vi syntes alt i alt ikke, at personaleorganisationen bakkede os nok op over for inspektøren med vores problemer, selvom jeg på daværende tidspunkt selv var med i bestyrelsen.

Ovennævnte resulterede i, at vi ønskede at danne vores egen værkmasterforening, men da vi var for få, efter forbundets love, til at oprette en værkmasterforening på Statsfængslet i Ringe, søgte vi om at blive optaget i værkmasterforeningen på Statsfængslet i Nyborg. Det blev vi 1. oktober 1986.

Det blev vores situation dog ikke meget bedre af, da vi nu som konsekvens af vores handling helt manglede opbakning fra personaleorganisationen på Statsfængslet i Ringe. Samtidig blev vi nu jagtet af inspektøren.

Når jeg vurderer tingene i dag, var det nok ikke til vores eget bedste, at vi forlod personaleorganisationen, for i praksis viste det sig svært at få en organisation fra et andet fængsel til at varetage vores interesser.

Formanden for værkmasterforeningen på Nyborg Statsfængsel, der var køkkenchef, havde selv store problemer med at bevare sit køkken som arbejdsplads, da man var ved at indføre selvforvaltning på landets øvrige fængsler.

Vi fik lov til at danne vores egen værkmasterforening på Statsfængslet i Ringe, og det gjorde vi 2. december 1987, hvor jeg blev formand.

Den Grønne Betænkning

Vi havde hørt, at Direktoratet for Kriminalforsorgen arbejdede med en betænkning, som et udvalg med Lauge Dalgaard som formand havde udarbejdet. Vi vidste endnu ikke, hvad denne såkaldte Grønne Betænkning ville betyde for os.

Først fik møbelfabrikken besked på, at Direktoratet havde ansat en konsulent, der skulle gennemgå produktionen og arbejdsgangen.

Rybjerg, som konsulenten hed, fandt frem til, at der var et for stort spild på opskæring af træ og finér. Han foreslog derfor i sin rapport, at træet blev hjemkøbt i fixmål, og at fineren blev samlet ude i byen. Det ville frigøre det værkstedsløse, som blev brugt til opskæring. Han foreslog også, at montageværkstedet flyttede til det lokale, der så blev ledigt.

Produktionsskoler i fængslerne

Da der senere kom mere frem om Lauge Dalgårds Grønne Betænkning, kunne jeg se, at det konsulent Rybjerg havde foreslået, passede som fod i hose til den nye struktur med produktionsskoler i fængslerne.

Betænkningen foreslog, at en tredjedel af produktionen blev omlagt til produktionsskoler. Produktionsskolerne skulle beskæftige den tredjedel af de indsatte, der var mindst produktive. Tanken var, at de indsatte i produktionsskolerne kunne få en arbejdsstræning, så de senere kunne yde en god indsats i produktionen.

Betænkningen konkluderede, at når man fjernede den tredjedel blandt de indsatte, der ikke var produktionsegnede, så ville de resterende to-tredjedele være desto mere produktive. Hermed kunne den øgede produktion dække omkostningerne ved at drive produktionsskoler.

Den Grønne Betænkning konkluderede også, at produktionsskoler ville nedsætte antallet af indsatte, der efter løsladelsen faldt tilbage i ny kriminalitet – det såkaldte recidiv-tal.

Produktionsskolerne kaldes projektskoler

Man måtte ikke bruge betegnelsen produktionsskoler, da kommunerne havde patent på dette navn, og derfor blev de produktionsskoler, der blev oprettet i fængselsregi, kaldt for projektskoler.

Konsulentfirmaer konfirmerer den bestilte konklusion

Det er min erfaring, at når man ønsker en strukturændring eller er utilfreds med en leder, så bestiller man et konsulentfirma til at kigge uvildigt på sagen. Men det er nu engang sådan, at den, der betaler festen, også bestemmer musikken.

Jeg tror, det i de fleste tilfælde foregår på den måde, at der er et skjult kommissorium, som konsulenten arbejder efter, og konsulentfirmaet leverer som regel den konklusion, de er blevet bedt om.

En rolle som leder af projektskole 1

22. oktober 1987 læste jeg i det interne blad - Daglige Meddelelser - om inspektørens planer vedrørende den nye struktur på Statsfængslet i Ringe. Ifølge hans beskrivelse skulle jeg være leder af projektskole 1, som skulle være et ADL projekt - Almindelig Daglig Livsførelse.

Det var et projekt, som skulle tilknyttes afsnit 1, der i forvejen var en beskyttet afdeling for de, der enten på grund af dommens art (f.eks. en dom for voldtægt eller incest mv.) men hyppigst på grund af narkogæld, ikke kunne være i det almindelige fællesskab. Afsnit 1 var en afdeling med plads til 10 indsatte af begge køn. Det var så meningen, at de indsatte skulle beskæftiges på afdelingen med "almindelig daglig livsførelse" og noget monteringsarbejde.

Der skulle også være 10 timelærer lektioner knyttet til projektskolen, som kunne være keramik, smykkefremstilling, maling eller andre kreative arbejdsopgaver.

Det var meningen, at den betjent, der havde opsynet med afdelingen, skulle bistå med beskæftigelsen. Men da jeg i forvejen kendte til den arbejdsbyrde, der lå på den pågældende betjent, kunne jeg godt se, at der ikke ville være meget hjælp at hente fra den kant, når betjenten tillige havde ansvaret for isolationen og sygeafdelingen, hvor der var som regel fyldt op.

Ifølge beskrivelsen skulle den tredje værkfører på møbelfabrikken have ledelsen af et træværksted og et metalværksted i de lokaler, der blev ledige, når montageværkstedet som nævnt blev flyttet til møbelfabrikken.

Den tredje værkfører skulle bistås af en fængselslærer med en faglig baggrund inden for metal og en enhedsfunktionær.

Klage over placering i nyt job – manglende ledelsesansvar

Jeg kan godt se nu, at inspektøren havde frit spil til at indrette Ringe Statsfængsel efter den Grønne Betænkning, da vi fem værk mestre i arbejdsdriften var blevet ret isolerede.

Vi var selvfølgelig ikke tilfredse med den måde, vi blev informeret på, og at tingene slet ikke havde været forhandlet med os.

Jeg var især utilfreds med, at jeg ikke fortsat skulle have ledelsen af et reduceret montageværksted, da det var mig, der i sin tid søgte og fik stillingen. Jeg var samtidig blevet frataget mine funktioner som koordinator af projekterne.

Da jeg beklagede mig til forvalteren, fik jeg at vide, at jeg fremover fik nok at gøre med den nye projektskole. Jeg beklagede mig til inspektøren og påpegede dels, at jeg var indehaver af lederstillingen på montageværkstedet, og hvis jeg blev forflyttet til projektskole 1, som han havde beskrevet det, ville stillingen være uden ledelsesansvar og derfor ikke en passende tilsvarende stilling, som Tjenestemandsløven foreskriver.

Inspektøren fortalte mig, at han ønskede mig flyttet med den begrundelse, at jeg var den mest kreative, og at min kollega på montageværkstedet var bedst til at styre de indsatte der. Han påstod samtidig, at jeg havde ledelsesansvar over for de 10 timelærer-lektioner, som blev tilknyttet projektet. Jeg gjorde opmærksom på, at jeg ikke betegnede 10 timelærer-lektioner som arbejdsledelse.

Vi fem værk mestre mente heller ikke, at Den Grønne Betænkningens konklusion der gik ud på, at projektskolerne ville være udgiftsneutrale passede. Vi mente heller ikke, at projektskolerne ville nedsætte recidiv-tallet, men da det ikke var inspektørens egen konklusion, havde han ingen kommentarer til det.

Det viste sig dog senere, at vi værk mestre fik ret i, at produktionsskolerne langt fra blev udgiftsneutrale, og det viste sig også, at recidiv-tallet heller ikke faldt.

Klage over Den Grønne Betænkning til mit lokale folketingsmedlem Povl Brøndsted, der sendte klagen videre til Bjørn Elmquist, uden at jeg dog fik noget videre ud af det. (Se konversation bagest i bogen.)

Blev ikke støttet af vores fagforbund

Jeg klagede også til Dansk Fængselsforbund over inspektørens påtænkte ændringer i mit stillingsindhold.

Men fagforeningen, følte jeg, havde større interesse i at løfte den store betjentgruppes løn frem for at støtte os få værk mestre, der kom i klemme ved strukturændringen. Det var derfor, at jeg fik udarbejdet en juridisk vurdering af mit stillingsindhold.

Dansk Fængselsforbund arbejdede i øvrigt sideløbende med at få indført enhedsfunktionærtanken, netop fordi det ville give et lønløft til den store betjentgruppe.

Jeg kan godt i dag se, at når Folketinget har nedsat et udvalg med en af sine tidligere folketingskollegaer som formand, så vil han blive bakket op politisk. Men det er min opfattelse, at Kriminalforsorgen sætter for mange skibe i vandet uden bagefter at sikre sig, at de holder vand. Det er nemt at få gode idéer – især hvis ingen bliver draget til ansvar, når det senere viser sig, at idéerne ikke er sødygtige.

Mit job var i fare

Jeg var som nævnt meget utilfreds med mine tiltænkte arbejdsopgaver. Logisk set kunne jeg godt se, at mine opgaver som koordinator af projekterne var arbejdsopgaver, jeg havde fået tillagt ved forhandling. Derfor kunne de sikkert fratages igen ved en ny forhandling. Men da strukturændringerne aldrig blev forhandlet med værkmasterforeningen eller personaleorganisationen, måtte arbejdsområdet stadig være mit.

Arbejdsopgaverne er også beskrevet i min stillingsvurdering og godkendt af Direktoratet for Kriminalforsorgen og Dansk Fængselsforbund. Jeg vidste, at jeg stadig formelt havde ret til at bibeholde min stilling på montageværkstedet.

Jeg var på det tidspunkt på dårlig fod med inspektøren. Jeg kan huske, jeg sagde til en kollega, at jeg vist skulle træde forsigtigt. "Nej", sagde han "Du skal træde rigtigt".

Som tjenestemand kan man ikke forlange at få en tilsvarende passende stilling på det fængsel, hvor man er ansat, hvis det er strukturændringer, der er skyld i at ens arbejdsopgaver ændres. Derfor kunne jeg risikere at blive flyttet til et andet fængsel i landet, hvis jeg stod stejlt på at få et tilsvarende arbejdsområde.

Da jeg i sin tid blev ansat, var der nogle gode for tjenestemænd, som også er gældende i dag. Men forskellen er, at hvis en tjenestemand dengang blev bedt om at flytte til et andet tjenestested, var det en selvfølge, at evt. kone og børn flyttede med.

Det er langt fra tilfældet i dag, hvor begge ægtefæller har arbejde. Derfor vil den anden ægtefælle ofte stå uden arbejde ved en forflyttelse. Da fængslerne i mange tilfælde ligger i øde områder, er det yderligere med til at forværre situationen.

Starter i projektskole 1 i Ringe

Den 30. maj 1988 blev projektskole 1 oprettet på Statsfængslet i Ringe, og jeg begyndte at virke der.

Jeg beholdt mine arbejdsopgaver med indkøb til depot- og rengøringsområdet, og jeg fortsatte med at have beskæftigelsen af de isolerede. Det betød, at jeg bevarede en del af kundekontakten, som jeg altid har været meget glad for.

Men alt i alt var jeg langt fra tilfreds med mit nye arbejdsområde, og min fagforening Dansk Fængselsfunktionærforbund fik jeg som nævnt ingen støtte fra.

Derfor kontaktede jeg advokat Christian Harlang 18. februar 1992 og bad ham undersøge, om det nye stillingsindhold, jeg var blevet pålagt, var juridisk holdbart. Advokaten gennemgik min sag, og han vurderede, at jeg havde en god chance for at vinde sagen.

Afskrift af hans konklusion:

Der er således min opfattelse, at De har en rimelig chance for at vinde en sag mod Kriminalforsorgen. Såfremt De ønsker at føre sagen videre, bør dette i første omgang ske ved en henvendelse til Deres arbejdsgiver og Administrations- og Personaledepartementet. Herved opnås kendskab til deres syn på sagen, der ligeledes bliver bedre belyst. Det kan endelig ikke udelukkes, at sagen på den måde kan afsluttes uden anlæg af en retssag, hvilket vel alt andet lige vil være at foretrække for alle parter.
Christian Harlang.

Christian Harlangs redegørelse kostede mig 3.750 kr.

Sagen ville sandsynligvis ende med, at jeg kom på ventepenge, og hvis man ikke fandt en tilsvarende passende stilling, ville jeg senere blive pensioneret. Dette gav mig grund til at overveje tingene.

Projektskolens indsatte var tunge at arbejde med, og jeg fik til stadighed øget antallet af timelærer-timer.

Vi 5 værk mestre måtte erkende, at vi organisationsmæssigt var blevet isoleret, og at vi ingen indflydelse havde på vores arbejdssituation. Vi valgte derfor at melde os ind i vores tidligere personaleorganisation igen.

Beskyttelsespenge i fængslet

Det var ikke ualmindeligt, at vi hørte, at indsatte måtte betale beskyttelsespenge for at få en rimeligt tryk afsoning. Jeg husker en indsat, som jeg havde på projektskolen. Da han mødte op med et blå øje om

- morgenen, spurgte jeg ham, hvad der var sket, men jeg fik jeg ikke noget svar.
Da jeg spurgte de andre, hvad der var sket, fik jeg at vide, at han havde været inde hos en ny, der var kommet på afdelingen, og havde bedt om beskyttelsespenge. Men det var åbenbart den forkerte, han prøvede det overfor.
Han var en af de rigtig tunge drenge på afdelingen. Det eneste tidspunkt, jeg var glad for ham på, var, når vi spillede badminton, og jeg havde tabt til de andre indsatte. Så bad jeg altid ham om at spille, og da jeg lige netop kunne slå ham i badminton, fik jeg derfor lidt oprejsning.

Han var også tung i andre henseender. Engang, hvor de indsatte havde haft keramik spurgte jeg ham, hvad han havde lavet i keramik. "Har vi haft keramik?" spurgte han mig så.

- Ovennævnte indsatte arvede ved en lejlighed en pæn sum canadiske dollars, svarende til 7-800.000 danske kroner.
Vores sygeplejerske på afdelingen var lige blevet skilt, og fortalte os i spøg, at hendes næste mand skulle være 1,85 høj og millionær.
Lidt efter kom ovennævnte indsatte forbi, og jeg kaldte på ham, fik fat i et målebånd og målte ham til knap 190 cm. Da han var gået drillede jeg sygeplejersken og sagde: "Her har du din nye mand". Det forstod hun ikke, men bagefter kunne jeg jo fortælle om de mange dollars han havde arvet. Det skal dog siges, at der aldrig blev nogen romance mellem de to...

Madlavning / dårlig hygiejne

- På et ADL-projekt er det en væsentlig del af indholdet at lære de indsatte at lave mad og købe ind på en måde, så de overholder deres budget. Madlavning er ikke min stærke side, så på dét punkt var jeg ikke i stand til at hjælpe dem. Deres færdigheder i et køkken var svingende på et beskedent plan. Derfor brugte jeg nogle af timelærer-timerne, så de kunne få hjælp til madlavningen.
Jeg valgte selv ikke at spise med, dels fordi kvaliteten af deres mad som sagt var meget svingende og deres hygiejne ligeså.
F.eks. så jeg en pige, som jeg vidste var HIV-positiv, tørre sig i øjenkrogene med det viskestykke, som hun tørrede opvasken af med. Godt nok ved jeg på et logisk plan, at man ikke kan blive smittet på den måde, men det var nok til at tage appetitten fra mig.
Der gik også rygter blandt de indsatte om, at de over for en betjent, de ikke kunne lide, brugte toiletbørsten til at vaske hans kop.

Der var også en kvindelig funktionær, der fik serveret kaffe, som viste sig at indeholde narkotika. Hun var gravid og på grund af risikoen for, at fosteret havde taget skade, fik hun en abort. Hun blev derefter langtidssygemeldt og senere førtidspensioneret på grund af denne episode.

- Det er ikke fordi, at jeg havde problemer med at have socialt samvær med de indsatte, og jeg drak altid kaffe sammen med dem. Men det er svært at sige

nej, når nogen indsatte laver maden, og ja hvis andre gør, så derfor undlod jeg helt at deltage i bespisningen.

Der var andre funktionærer, der havde samme indstilling som jeg, hvilket ikke var i inspektørens ånd. Og en stor del af det personale, der spiste med, gjorde det mere af pligt end af lyst.

Inspektør Erik Andersen spiste i øvrigt aldrig selv med.

Da det senere blev oplyst, at personalet skulle beskattes af bespisningen, kunne jeg ikke lade være med at more mig i mit stille sind. Personalet skulle selv oplyse til skattemyndighederne, om de var blevet bispist, og hvor mange gange.

Jeg har nu ikke hørt om nogen, der har opgivet det til skattevæsenet.

Skattevæsenet kunne ellers godt have kontrolleret det, da det personale, der spiste med, blev noteret og udmøntede sig i et ekstra tilskud til de indsattes kostpenge.

Projektskole 2 og 3

På Projektskole 2 udviklede tingene sig på den måde, at der blev to selvstændige produktionsskoler – en med metalproduktion og en med træproduktion.

Skolerne blev normeret med en lærer og en værkmester, der havde sideordnet ledelse på begge projektskoler.

Tingene på møbelfabrikken fungerede stadig ikke optimalt og derfor opstod der et behov for en tredje projektskoleskole, som fik navnet P3. Denne skole blev ligeledes normeret med en værkmester og en skolelærer, og det var meningen, at den skulle beskæftige de dårligst fungerende indsatte for på den måde at tilgodese den øvrige produktion.

Imidlertid gik det sådan, at projektskole 3 blev fængslet mest populære arbejdsplads. Et sted, mange af de indsatte gerne ville arbejde. De to funktionærer, der havde ansvaret, var nogle ganske behagelige mennesker, der også langt hen ad vejen fjøede de indsatte. Det betød så, at projektskole 3 trak de gode indsatte til – og så var der ikke plads til de svage.

Møbelfabrikken blev igen reduceret til 25 indsatte.

Projektskole P1

Hos mig på P1 havde tingene udviklet sig, og der blev brugt så mange lærervikartimer, at det svarede til en fuldtidsstilling. Jeg blev foreslået, at der blev tilknyttet en fast lærer på Projektskole 1, ligesom der var på de tre andre projektskoler. Min indvending var, at det ville gå ud over alsidigheden, da de lærervikarerer, jeg havde tilknyttet, havde vidt forskellige kompetencer, de kunne øse af til de indsatte. På den anden side ville det stabilisere dagligdagen, hvis vi var to, der var fast tilknyttet projektskolen.

Projektskolerne blev ledet af undervisningslederen, som havde ansvaret for det pædagogiske indhold sammen med fængselsforvalteren. Sidstnævnte havde ansvaret for økonomien og til dels de produkter, som blev fremstillet i projektskolerne.

Ny inspektør på Ringe Erik Andersen afløses af Bodil Philip

Ved udgangen af april måned 1989 faldt fængselsinspektør Erik Andersen for aldersgrænsen på 70 år, og i stedet blev Bodil Philip ansat som ny fængselsinspektør.

Bodil Philip kom fra en stilling i Direktoratet for Kriminalforsorgen og havde en økonomisk uddannelse som baggrund.

Erik Andersen var cand. mag i dansk og historie.

Det var dengang ualmindeligt, at inspektører ikke har en juridisk baggrund.

Det mener Inspektørforeningen er den rigtige baggrund, eftersom det er jura, de skal administrere i fængslet.

Om udvælgelsen af personale - herunder ny inspektør

Personligt kunne jeg godt tænke mig, at dygtige fængselsfolk kunne avancere til inspektører. Dette er tilfældet i andre lande som for eksempel i Norge, som vi ofte sammenligner os med. Ved en sådan rekruttering indefra ville man sikre sig, at inspektøren havde kendskab til de indsatte, og at han eller hun kendte systemet nedefra.

En inspektør oplever de indsatte anderledes end personalet på fængslet, fordi inspektøren almindeligvis har de indsatte til fremstilling på deres kontor, hvor den indsatte er alene og i uvante omgivelser.

I den situation er det nemt for en autoritet som inspektøren at overbevise den indsatte om, hvorfor reglerne er, som de er, og hvorfor de er nødvendige. Til sidst tror inspektøren, at hvis andre bare giver sig tid til at forklare tingenes sammenhæng, vil de indsatte forstå det, og handle efter det. Men situationen er en helt anden på f. eks. en afdeling, hvor de indsatte er i flok, og hvor de ofte har teten. Så går fornuft, logik og moral ofte fløjten.

Ny inspektør / nye holdninger

Med inspektørskiftet oplevede vi et stort skift i værdier og holdninger. Under Erik Andersens ledelse skulle regler overholdes, og det pressede os til at reagere skarpt på alle overtrædelser. Det gav spændinger i personalegruppen, som forplantede sig til de indsatte, der blev frustrerede og følte sig overvåget. De spændinger medførte, at vi havde mange konfrontationer med de indsatte.

Bodil Philips indstilling er, at hvis man taler med de indsatte om deres problemer og ikke er så nidkær i tjenesten, vil de indsatte blomstre op, og dermed vil der blive et mere positivt fællesskab.

Selvfølger skal der reageres overfor ulovligheder, og hash skal heller ikke tolereres. Men man skal være mere forebyggende ved at tale med de indsatte om deres hash-problemer. Efter min mening er det en bedre holdning end at reagere disciplinært på selv de mindste bagateller.

Personale og ledelse skal trække i samme retning

Det er altafgørende at få en gruppe indsatte til at fungere godt sammen. Jeg har læst, at der i en gruppe er 10 %, der er negative og 10 %, der er positive.

De resterende 80 % følger de 10 %, der har initiativet. Det er også min opfattelse, at det forholder sådan.

Lederen og personalet har stor indflydelse på, hvilken gruppe der får overtaget - de positive eller de negative. Det gøres bl.a. ved at give de positive opbakning på en diskret måde og ved at være imødekommende over for de problemer, de fremkommer med.

De 80 % skal føle, at de har det bedre ved at tilslutte sig de positive. De positive indsatte er også bedre til at få de andre indsatte inddraget i fællesskabet.

Skal ovennævnte lykkes, er det nødvendigt, at personalet trækker i samme retning og det sker bedst, hvis der ikke er for stor udskiftning i personalegruppen.

Det er min erfaring, at jo højere summen af erfaring er i personalegruppen, des mere stabilt og roligt er forholdene i fængslet.

Om narko og fangers magtkampe

Man kan sige, der er to yderholdninger! Den ene holdning er, at man skal have styr på de indsatte for at beskytte de svage fanger. Hvis man ikke har styr på de indsatte, så tager de stærke negative indsatte over, og så bliver det først hårdt at være blød. Det er Erik Andersens holdning.

Bodil Philips holdning er – som jeg har beskrevet den - det andet yderpunkt. Hertil skal siges, at vi måske gik fra den ene grøft lige luk over i den anden, hvor det måske havde været bedre at gå cirka midt på vejen. Det kommer man hvert fald ofte længst med.

Skeptisk over for statistik

Jeg kan stadig i dag undre mig over hvordan man kan manipulere med statistikker.

Jeg husker, at politiet offentliggjorde en statistik om, hvor høj kriminalitetsraten var for folk på udgang / orlov.

Kriminalforsorgen udarbejdede derefter sin egen statistik, hvor de tog alle med, som for eksempel havde fået en køretime eller været ude på en uddannelsesinstitution, og derved blev deres grundlag meget større og dermed den registrerede kriminalitet procentvis meget lavere.

For mig er det indlysende, at risikoen for ny kriminalitet er størst, når de indsatte er på orlov og hjemme i deres gamle miljø og sammen med tidligere kriminelle venner.

En ide til straf – fratagelse af fællesskab

Efter min mening kan man forebygge meget, hvis de indsatte, når de ankommer til fængslet, ikke straks får fuldt fællesskab med de andre indsatte. Fællesskab skal ikke være en ret, men et gode, som de skal gøre sig fortjent til.

Jeg kunne forestille mig, at de indsatte starter i en eller flere afdelinger, hvor de har begrænset fællesskab. Her blev de observeret, og de først fik fuldt fællesskab, hvis de kunne administrere det.

Fællesskabet skal så igen kunne begrænses, hvis de f.eks. mobber svage indsatte.

Da projektskolerne er små enheder med seks indsatte og to funktionærer, skal de indsatte som udgangspunkt arbejdsplaceres på projektskolerne eller andre små arbejdspladser inden for fængslet mure, hvor man har gode muligheder for at observere og påvirke dem holdningsmæssigt. Kun hvis de flyttes til fuldt fællesskab, skal de overføres til de større arbejdspladser.

Jeg ved, at nogle vil være betænkelige ved at give personalet større indflydelse på, hvordan de indsatte afsoning skal foregå. Men jeg tror, det er nødvendigt, hvis de positive og mere bløde indsatte skal kunne overleve og ikke tage så meget skade af deres fængselsophold, som det desværre er tilfældet i dag.

Mit opgør om ledelseskompetence

Jeg blev kaldt ind til inspektør Bodil Philip, hvor forvalteren og undervisningslederen også var til stede. Jeg fik forelagt en beslutning om, at den lærer, der hjalp mig, skulle være ligestillet med mig. Der skulle altså være sidestillet ledelse, som der var på de øvrige tre produktionsskoler.

Det var jeg ikke tilfreds med, og jeg gik senere på dagen til Bodil Philip og sagde, at såfremt forslaget blev fastholdt, ville jeg køre en sag på grund af mit forringede stillingsindhold i henhold til min tidligere stilling. Det var nu klart for mig, at med det nye forslag havde jeg ingen ledelsesret mere, og det var i strid med Tjenestemandsløven.

Jeg gjorde hende opmærksom på, at jeg havde fået udarbejdet en juridisk vurdering af advokatfirmaet Harlang, Nyborg & Rørdam, som mente, at der var sket større ændringer i mit stillingsindhold, end jeg behøvede at acceptere, og at jeg derfor ville anlægge en sag mod Direktoratet.

Jeg fortalte ikke andre om mit møde med inspektøren, og jeg har kun vist den juridiske redegørelse til en vagtmester, der på daværende tidspunkt også havde problemer med ledelsen.

Jeg har det motto: "Gør ikke noget uden at sige det og sig ikke noget uden at gøre det".

Jeg vinder kompetence-striden

Dagen efter blev jeg kaldt ind til inspektøren og fik at vide, at den lærer, der hjalp mig, var blevet fyret med øjeblikkelig virkning, og at der ville blive ansat en ny lærer på Projektskole 1. Jeg fik ligeledes at vide, at jeg fremover fortsat ville have ledelsen over Projektskole 1 og læreren.

Jeg vurderer, at inspektøren har henvendt sig til Direktoratet angående mit ultimatum, og at de ikke ønskede en retssag.

Konsekvenser af enhedsfunktionærtanken

På daværende tidspunkt var man ved at indføre enhedsfunktionærtanken på de øvrige fængsler. Grunden til, at man ville indføre ideen om

enhedsfunktionærer var mere begrundet i økonomi end de resultater, arbejdsdriften hidtil havde opnået med systemet på Ringe Statsfængsel. Besparelsen ligger i, at man undgår at bemane afdelingerne om dagen, hvor de indsatte er på arbejde. Betjentene på afdelingerne i dagtimerne havde en eller to indsatte til at rengøre afdelingerne – der var altså ikke tale om de store arbejdsopgaver.

Nogle vil så påpege, at man bare kunne nedlægge dagtjenesterne, men det ville ikke være acceptabelt, da betjentene med deres skiftende arbejdstider, så kun ville kunne få aften- og natarbejde plus weekend-tjeneste.

Det skabte store frustrationer i værkmeistergruppen, dels fordi nogle værk mestre skulle overgå til enhedsfunktionærer med skiftende tjenester, dels fordi de resterende værk mestre fik skiftende funktionærer i arbejdsdriften med samme problemer til følge, som vi havde oplevet i værkmeistergruppen.

Dansk Fængselsforbund havde også haft en advokat inde over for at få undersøgt, om de værkmeisterstillinger, der blev omdannet til enhedsfunktionærstillinger var et indgreb, som de berørte værk mestre var nødt til at acceptere.

Som jeg læste redegørelsen fra forbundets advokat, var det tvivlsomt, om de kunne tvinge folk til at blive enhedsfunktionærer, men der blev aldrig ført en retssag, og derfor står tingene hen i det uvisse.

For mit eget vedkommende stod det helt klart, at jeg mistede en ledelsesret, som jeg ikke havde behøvet at acceptere.

Om narko på afdelingen

Jeg fortsatte derefter mit arbejde på Produktionsskole 1 som hidtil, og jeg nåede gennem tiden at have 5-6 lærere ansat. Klientellet på skolen var som tidligere nævnt de indsatte, der var raget uklar med de øvrige indsatte i fængslet, og en stor del heraf skyldtes narkogæld.

Man skulle tro, at indsatte, der selv havde lidt overlast eller var blevet truet af andre indsatte, ville have stor forståelse for deres medindsatte, som nu oplevede det samme.

Desværre er det min erfaring, at "Frænde er frænde værst" holder stik.

Nye tiltag

Ung-afdeling til utilpassede unge

En af de eksisterende afdelinger blev omdannet til en ung-afdeling for de, der er idømt ungdomssanktion. Dette er en 2-årig behandlingsdom for unge mellem 15 og 18 år, de såkaldte utilpassede unge, som af forskellige grunde ikke kan være i det åbne system.

Afdelingen har plads til 5 indsatte, og de må på grund af deres alder ikke blandes med de øvrige indsatte. Afdelingen er bemannet med en blanding af pædagoger og fængselsfolk, og de indsatte bliver beskæftiget og undervist på afdelingen.

Sanktionen består af tre skridt: Først et ophold på en sikret institution, dernæst et ophold på en døgninstitution og til slut en udslusningsfase. Det er ikke muligt at blive prøveløsladt.

Da jeg stoppede på fængslet, var det efter min mening ikke lykkedes at finde et koncept, som kunne få styr på de unge, der efter min mening prægede afsoningsforholdene for meget. De indsatte var ikke i stand til at sætte en fælles dagsorden for, hvad der var skidt og god opførsel.

Jeg er klar over, at det er en besværlig gruppe, og derfor er det nødvendigt med en ensartet og konsekvent holdning blandt personalet. Så længe de unge tror, at de bestemmer det hele, kan vi ikke nå dem. De har åbenbart været vant til, at det giver pote at være voldelig eller true.

Jeg har f.eks. været ude for unge, der går helt grassat i fængslet, og stadig tror, at de kan gøre fuldstændigt som de vil. "Jeg smadrer det hele" – eller "Så skrider jeg bare". Det ligger så dybt i dem, at sige den slags, at de også siger det i et fængsel, hvor det trods alt ikke er dem, der bestemmer længere.

Cognitive skills

Et andet nyt tiltag på Ringe Statsfængsel efter Bodil Philip kom til, var systemet cognitive skills, der var blevet implementeret fra Canada. Cognitive skills bygger på, at man skal lære de indsatte en hensigtsmæssig adfærd ved at give dem forskellige værktøjer, så de selv kan løse deres problemer. Ved at analysere forskellige problemstillinger kan de indsatte finde frem til den mest hensigtsmæssige måde at løse forskellige slags problemer.

I starten kørte Bernd fra projektskole 1 og jeg vores eget program, hvor vi havde opstillet forskellige problemstillinger. Dernæst analyserede vi sammen med de indsatte fra projektskolen forskellige løsningsmodeller for derefter sammen at konkludere, hvilke løsninger, der var langtidsholdbare. Senere blev der i fængslet uddannet instruktører, som udelukkende kørte cognitive skills programmer med de indsatte i hold for henholdsvis mænd og kvinder.

Cognitive skills er vanskelig at praktisere i større grupper

Cognitive skills-programmerne er stort set gode, og der arbejdes med relevante og rigtige emner.

Problemet er, at de færdigheder, de indsatte erhverver inden for programmet, sjældent giver positiv respons fra deres medindsatte.

Der er såmænd også en del af personalet, som ikke har meget til overs for programmet, og negative bemærkninger fra disse til de indsatte om programmet virker bestemt heller ikke motiverende.

Det, der mange gange er problemet, når man står over for en gruppe af indsatte, er, at det er de indsatte, der har teten. Det skal forstås på den måde, at jeg kan overbevise en enkelt indsat eller to om hashens skadelige virkninger, men hvis gruppen bliver for stor, bliver det svært at holde fokus på det saglige. De indsattes argumenter og udsagn bliver nu lige så meget møntet på de andre i gruppen, som de gerne vil stå sig godt med. Derfor kører sådanne diskussioner med en hel gruppe ofte af sporet.

Anger Management – håndtering af vrede

Et andet program, som er indført på de fleste fængsler, bl.a. også i Ringe, er et Anger Management kursus (håndtering af vrede), som skal give de voldelige indsatte nogle cognitive færdigheder, så de kan vælge en anden og mere hensigtsmæssig måde at løse deres problemer på end med rå vold.

Indholdet i programmet er relevant, men som det er nu, hvor alle kan melde sig til kurset, er det ofte dem med mindst behov, der melder sig. Derfor bør kurset målrettes til indsatte med voldsdomme og måske gøres obligatorisk for voldsdømte.

Fælles for behandlingsprogrammerne som nakobehandling, cognitive skills og vredesprogrammer er, at de, der melder sig er dem, der er mest positive / motiverede. Tilbage står så en tung restgruppe, og det er netop, dem der har mest behov for ovennævnte kurser.

Jeg ved godt, at lærere og instruktørerne siger, at man ikke kan arbejde med elever, der ikke er motiverede. Men det synspunkt har jeg aldrig været enig i.

I beskæftigelsen, har vi altid skulle beskæftige alle. Også dem, der ikke er motiverede, og når bare de er tilstede, lykkes det ind imellem at få nogen af dem motiveret.

Nervøs voldelig fange

Jeg husker en indsat, som i pressen blev omtalt som ekstremt voldelig. Siden han fik en fængselsdom, var der gjort store pædagogiske tiltag, som ikke var lykkedes.

Den indsatte var godt nok stor men åbenbart ikke stor nok, eftersom han havnede på den beskyttede afdeling. Jeg kunne forstå på snakken med andre indsatte, at han havde spillet op overfor en 2. generationsindvandrer. Det skulle han åbenbart ikke have gjort, for selvom han havde været vant til at dele øretæver ud, var det nu ham, der fik klø.

Det er mærkeligt at konstatere, at der sker en holdningsændring, når folk smager deres egen medicin. Den eller de episoder, han havde haft med de øvrige indsatte i fængslet, havde skræmt ham temmelig meget, så han derefter ikke turde vise sig sammen med de andre indsatte.

Beskæftigelsen flyttes væk fra afdelingen

Med 10 indsatte på Projektskole 1, der både blev brugt til beboelse og beskæftigelse, var der en stor nedslidning.

Jeg havde fået indrettet et værksted i underetagen af afdelingen, hvor de indsatte udførte nogle af arbejdsopgaverne, men da projektskolen var et ADL-projekt, foregik meget af arbejdet med madlavning og rengøring på selve afsnittet.

Personalet ønskede at få arbejdsprocesserne væk fra afdelingen, og de fik gehør for deres synspunkt. Der blev derfor oprettet en barak på afdelingens areal, så den var afskærmet fra den øvrige del af fængslet. Det var så meningen, at en lærer og jeg skulle beskæftige de indsatte i barakken.

Ny modtagelsesprocedure

Samtidig blev der indført en ny modtagelsesprocedure.

Den oprindelige tanke var, at de indsatte skulle opholde sig i et særligt lokale i dagtimerne den første uge, de var i fængslet.

Her skulle der være en gennemgående figur til at introducere de indsatte, og diverse repræsentanter for fængslet skulle komme til dem og informere om fængslets forskellige funktioner.

Tanken var, at man i løbet af den første uge bedre kunne vurdere de indsatte for senere at udarbejde handlingsplaner og få dem placeret mest hensigtsmæssigt med hensyn til arbejdet. Man ville også kunne se, om der var egnede emner til den narkofri afdeling og cognitive skills-kurserne.

Kvinde arbejdspladser i ledige lokaler

Jeg havde hele tiden haft et par piger beskæftiget på depotet, fordi de ikke ønskede at være sammen med mandlige indsatte arbejdsmæssigt. Det var for det meste velfungerende udenlandske piger, som stort set arbejdede selvstændigt.

Der havde været forlydender om, at nogle af pigerne havde lidt overlast af seksuel art i fængslet. Rygterne tog til i styrke, og fængslet oprettede derfor en kvindeafdeling, og kvinderne fik ret til at arbejde på en pige-arbejdsplads, hvis de ønskede det. Da jeg havde god erfaring med de 2 piger, jeg hidtil havde beskæftiget, foreslog jeg, at man indrettede en kvinde-arbejdsplads i lokalerne under den beskyttede afdeling, som jo blev ledige, da de indsatte flyttede over til barakken.

Jeg tilbød at beskæftige pigerne på pige-arbejdspladsen og samtidig være den gennemgående person i modtagelsesgruppen. Samtidig var perioden, hvor de indsatte skulle deltage i modtagelsesproceduren, blevet reduceret til 3 dage.

Mit ønske blev imødekommet, og jeg fik indrettet en arbejdsplads til 6 piger.

Jeg havde ingen problemer med at finde beskæftigelse, da jeg hele tiden har haft beskæftigelsen af de isolerede og derfor bevaret en del af kontakten med kunderne ude i samfundet.

Opgiver ledelses-kompetence

Jeg er godt klar over, at jeg frivilligt afgav min arbejdsledelse, men efter 7 år med et tungt og meget uselvstændigt klientel, havde jeg lyst til at vende tilbage til den egentlige beskæftigelse, som altid har haft min interesse. Og ledelsen kunne nu få etableret en sideordnet ledelse i den nye barak.

Jeg blev rigtig glad for mit nye arbejdsområde, og min formodning om, at de piger, der ønskede at arbejde på en pige-arbejdsplads var positivt indstillede og arbejdsomme - hold stik.

Det var hovedsageligt positive udlændinge. De var effektive og kunne arbejde selvstændigt, og derfor sagde jeg ja til at være reservekøbmand, da der var behov for en fast medarbejder i dagtjeneste, der kunne bytte diverse fejlløser og ekspedere glemte bestillinger. Det var et job, hvor jeg kom i berøring med det meste af personalet.

Da jeg nu var eneværkmester, fandt jeg en god mandlig indsat til at hjælpe mig. Jeg kunne ikke placere ham hos pigerne, da det ville betyde, at det ikke længere udelukkende var en kvinde-arbejdsplads. Derfor fik han lov til at opholde sig på det afsnit, hvor han boede. Jeg lavede i det hele taget den aftale med de, der hjalp mig, at deres job var som en brandmands. De skulle stå til rådighed og betjene fragtmænd og kunder, der kom med varer til og fra fængslet.

Det var nødvendigt, at jeg kunne stole på dem, da de skulle tælle og opgøre arbejdet, der blev udført i isolationen. Når jeg havde tjekket dem og efterhånden stoledes på dem, overdrog jeg gerne optællingen til dem. Hvis de endelig ville snyde, var det fængslet de snød og ikke deres medindsatte.

De indsatte var klar over, at det var et ønskejob, de fik. Dels har det altid været attraktivt for de indsatte at opholde sig på afdelingerne, hvor andre indsatte kommer og går i løbet af dagen. Dels havde de mulighed for at holde pause, når der ikke var brug for deres arbejdskraft.

Udvisninger og graviditet

Som leder af pige-arbejdspladsen oplevede jeg mange situationer med udvisning af de piger, jeg beskæftigede. Nogle af disse pigerne havde dannet par med en mandlig indsat, og nogle få par fik børn under afsoningen.

Tragedien var stor, og da jeg fulgte dem på nært hold, oplevede jeg deres fortvivlelse. Det er ikke fordi, jeg mener, at de skal have opholdstilladelse i landet, fordi de er gravide, men man ser alligevel anderledes på en skæbne, når man lærer folk at kende frem for blot at læse og høre om det i pressen.

- Mange tror, at de indsatte er en homogen gruppe, men det er helt forkert. De indsatte er lige så forskellige som os andre. Lige præcis derfor virker nogle tiltag på en indsat, men ikke på en anden. Og derfor må man behandle de indsatte individuelt for at være i stand til at påvirke dem. Det kan dog mange gange være svært at tilgodese de indsattes individuelle behov, når der også skal tages hensyn til systemets regler.

Løslades til prostitution

Mange af de indsatte kvinder danner som nævnt par med en mandlig indsat. Dette er som regel en stærk indsat og de opnår på den måde beskyttelse.

- Jeg har tit talt med pigerne, og i forbindelse med deres løsladelse har jeg spurgt dem om, hvad de skal lave efter løsladelsen. Flere har fortalt, at de vil fortsætte med prostitution eller arbejde på en massageklinik. Ved det arbejde kan de tjene det samme på en time, som de vil tjene ved fabriksarbejde på en hel dag.

Jeg har prøvet at forklare dem, at det sikkert har nogle omkostninger på sigt, og det kan vise sig, at det, de tror er nemme penge, har en høj pris.

Prostitution og narkomani kan sammenlignes på den måde, at hvor der er et behov, er der altid nogle, der vil opfylde de behov, hvis der er "lette" penge at tjene. Forskellen er, at narkomani er et kunstigt skabt behov, og hvis man kunne afskaffe narkotika, ville der ikke være nogen narkomaner. Sexdriften er medført og derfor noget blivende, som samfundet bør indrette lovgivningen efter.

- Det er lovligt at prostituere sig, men alle aktiviteterne omkring prostitutionen er ulovlige (det er lovligt at købe sex, men mange vil have det gjort forbudt). Andre må således ikke tjene eller leve af penge, der er tjent ved prostitution. Hvis f.eks. slagtermester Pedersen ved, at Oda på 1. sal ernærer sig ved prostitution, må han i princippet ikke sælge slagtervarer til hende med fortjeneste. Det er lovligt tjente penge, men det er ulovligt for andre at modtage pengene. Det kalder jeg dobbeltmoral.

Hvis seksuelle ydelser blev ligestillet med andre tjenesteydelser, tror jeg, at de forskellige aktiviteter omkring prostitutionen ville blive synlige, og på den måde ville samfundet få bedre mulighed for at regulere og kontrollere. Jeg tror ikke, at et forbud mod køb af sex ville mindske problemet.

Hvis vi ser på narkoindustrien, har forbud mod at besidde og distribuere narko ikke løst problemet, da der desværre er narkotika overalt i samfundet. Narkomani er et stort problem, der skal bekæmpes på alle måder – som bekendt ødelægger narkomani mange, især unge mennesker.

-

Om disciplinære konflikter

Der er en regel på fængslet om, at hvis en indsat kommer for sent mere end 3 gange inden for 14 dage, reageres der disciplinært – først med en advarsel, derefter træk af et tillæg ad gangen og så en bortvisning. Hvis ovennævnte reaktioner ikke har hjulpet, kommer den indsatte til at overnatte i isolationen til næste arbejdsdags påbegyndelse.

Når det indre ur går forkert

Jeg fandt ud af, at én af mine indsatte ikke var oppe om morgenen sammen med de øvrige. Det var godt nok sjældent, at jeg havde brug for ham ved arbejdstids begyndelse, da jeg som det første sørgede for at få pigerne i gang, og det var sjældent, at der kom kunder eller andet, han skulle hjælpe med fra morgenstunden.

Jeg kan huske, at jeg kaldte ham ind og forklarede ham, at der gjaldt de samme regler for ham som de øvrige indsatte, og selvom det var sjældent, at jeg havde brug for ham ved arbejdstids begyndelse, skulle han være oppe og klar.

Han fortalte mig nu, at hans indre ur ikke fungerede, så han kunne være oppe på denne tid om morgenen. Den havde jeg nu godt nok ikke hørt før!

Jeg begyndte derefter at kontrollere ham og fandt ud af, at han stadig ikke var oppe til rette tid.

Jeg var nødt til at skride ind med sanktioner. Først tog jeg hans tillæg, men det var først da han skulle til at overnatte i isolationen, at han begyndte at være klar om morgenen.

I sådan en situation skal man rose den indsatte og fortælle ham, at man er glad ved, at man ikke blev nødt til at afskedige ham, da han ellers fungerer godt. Det ville ikke være så klogt at hovere og f.eks. sige: "Nå, jeg synes dit indre ur er begyndt at fungere anderledes".

Denne episode viser, at det ofte er nødvendigt at tage det lange seje træk med de indsatte.

Hash beroliger i fængslet – en fordel for fængslet?

Der er mange måder at reagere på – lad mig give et eksempel: Man ser nogle indsatte stikke hovederne sammen og kigge sig omkring. Derefter forsvinder de ind på en stue.

I sådan en situation kan man gøre flere ting. Man kan enten lade som om man ikke har set noget, eller man kan gå hen til dem og spørge, hvad de har gang i. De vil almindeligvis svare "Ingenting" og gå hver til sit.

Man kunne også få etableret en visitering af dem og måske finde hash eller andet på dem, men risikoen for, at hashen eller stofferne er gemt på stuen og ikke længere findes på personerne er stor, så derfor vil resultatet være meget usikkert. Det tredje, man kan gøre, er at vente et kvarter og enten selv eller

- sammen med tilkaldt personale opsøge dem på stuen. Her vil chancen for at tage dem på fersk gerning være stor - enten med en hashpipe eller andre stoffer.

Jeg har tit hørt fra de indsatte, at personalet bør være glad for, at de ryger hash, fordi de så er meget roligere, og det gør det nemmere for os. Det er nu ikke min opfattelse. Det kan godt være, at de indsatte er roligere, når de har røget hash. Men samlet set er den frustration og den uro, der opstår, når indsatte ikke kan betale deres gæld, større end den evt. beroligende effekt af, at der bliver røget hash.

Personale og indsatte kender hinanden – på godt og ondt

Personalet kender de indsatte, men de indsatte kender mindst lige så godt personalet, og personalet har naturligvis forskellig status i de indsatte øjne.

- I den periode, hvor jeg havde de nye indsatte i modtagelsen, oplevede jeg ofte, at de den første dag ønskede at komme på en bestemt arbejdsplads. Et par dage efter havde de ændret mening. Det var ikke noget, de selv havde erfaret, men en opfattelse de havde fået, ved at tale med de andre indsatte.

Jeg oplevede også tit, at de indsatte spurgte hvilken vagtmester, der var på arbejde. Når de så fik at vide, hvem der havde tjeneste, spurgte de efter en helt konkret vagtmester – hvornår kommer han på arbejde igen?

Det samme skete på afdelingerne. Det var helt tydeligt, at der var visse personer, de ønskede skulle være til stede, fordi de med vedkommende øjnede en bedre mulighed for f.eks. at få lov til at ringe uden for de aftalte rammer.

Det kunne også være, at der skulle foregå en afregning for stofhandel og dermed en korporlig afstraffelse. Så var hele optrinnet lettere klaret med nogle fra personalegruppen end med andre.

- Det er min erfaring, at "kæden altid knækker ved det svageste led". Og der er ingen tvivl om, at de indsatte har en meget fin fornemmelse for, hvilket personale, der helst skal være til stede, hvis de skal slippe godt fra interne opgør eller andre uhensigtsmæssige tiltag.

Medarbejder Udviklings Samtaler - MUS

Et andet nyt tiltag blev iværksat overfor personalet, nemlig de såkaldte MUS samtaler, der betyder, at ledere med personaleansvar skal afholde samtaler i enrum med deres medansatte. Samtalerne er fortrolige og medarbejderne kan fremføre aktuelle og langsigtede ønsker overfor lederen. Lederen kan fortælle, hvad han eller hun er tilfreds eller utilfreds med ved den enkelte medarbejder.

Ideen bag MUS er i princippet god, idet tanken er, at den enkelte medarbejder får sine holdninger og ideer til sit arbejde frem i en forhåbentligt positiv atmosfære med sin leder.

Men som tingene har udviklet sig i dag, hvor ledelserne på institutionen får at vide, at de skal afholde MUS samtaler med de ansatte, synes jeg, er en uheldig måde, det foregår på. Sagen er nemlig, at MUS samtalerne så netop afholdes for at lederne kan opfylde deres resultatkontrakt.

Jeg kunne bedre tænke mig, at Direktoratet udtrykte, hvilke resultater, der gerne skulle opnås, og man så lod ledelserne komme med tiltag, der kunne indfri disse mål ud fra en selvstændig aktivitet.

Hvis man f.eks. fra politisk side ønsker at nedbringe syge- og frafaldsprocenten blandt personalet, er det mere hensigtsmæssigt at sige til institutionen, at de skal nedbringe syge- og frafaldsprocenten og så lade det være op til den enkelte ledelse, hvordan de når det mål.

Der er ingen tvivl om, at ledelserne på de enkelte institutioner ville gribe tingene anderledes an, hvis det var dem selv, der skulle finde de nødvendige tiltag.

Lad mig give et par eksempler mere.

På de enkelte afdelinger er den tilknyttede personalegruppe selvstyrende. Gruppen får at vide, at den skal dække de og de tjenester i den kommende tjenesteperiode, og gruppen har valgt en person til at udfylde tjenestelisten. Nu forholder det sig bare sådan, at nogle af disse tjenester er mere upopulære og belastende end andre, og det ved de betjente, der er gamle i gårde.

Mange gange sker der så det, at det er den yngre personale-gruppe, der får de mest belastende tjenester. Og det medfører så øget sygefravær - tilmed søger de yngre kræfter måske helt væk.

Her kunne ledelsen godt sige, at bestemte tjenester kun må varetages af folk med en vis erfaring, og at tjenester i det hele taget skal fordeles retfærdigt.

Endnu et eksempel er ved indkaldelse af mandskab på grund af sygdom eller andet akut fravær. Ifølge reglerne bør der indkaldes dem, der har undertid eller mindst overtid på deres konto.

Det forholder sig nu engang sådan, at nogle meget gerne vil have ekstra arbejde og på den måde tjene ekstra penge. Andre prioriterer deres fritid højere. Der er ikke noget forkert i at tjene ekstra penge, men hvis det

Ledelsesstrukturen bliver igen enstrenget

Systemet blev igen ændret til et enstrenget ledelsessystem, hvor de enkelte ansvarsområder blev enstrengede. Altså hvor den egentlige ledelse på fængslerne udgjordes af fængselsinspektøren og viceinspektøren.

På de mindre fængsler som for eksempel Ringe Statsfængsel består ledelsen af økonomichefen sammen med inspektøren. Økonomichefen fungerer desuden som viceinspektør.

Det er en tilbagevenden til en gammel ledelsesstruktur, og det jeg betegner som "gammel vin på nye flasker".

Men for mig er der ingen tvivl om, at et enstrenget ledelsessystem fungerer bedst, da det ikke giver samme anledning til stridigheder om kompetence. Personalet ved derfor, hvem der har ledelsen for de forskellige ansvarsområder.

Den nye ledelsesstruktur på Ringe Statsfængsel

For Ringe Statsfængsel indebar den nye ledelsesstruktur, at der blev oprettet en stilling som økonomichef. Dermed blev ansvaret for fængslets økonomi fjernet fra forvalterstillingen, der nu blev omdannet til en beskæftigelseslederstilling med ansvar for den samlede beskæftigelse og undervisning på fængslet.

Undervisningslederen blev souschef for undervisningen, og der blev oprettet en ny stilling som souschef for beskæftigelsen.

Den nye beskæftigelseslederstilling, der som nævnt skulle have ansvar for den samlede beskæftigelse og undervisning, kunne varetages af enten en værkfører eller underviser, mens de 2 souschefstillinger skulle besættes med henholdsvis en person fra arbejdsdriften og en fra undervisningssektoren.

Den ledende overvagtimestilling blev omdannet til tre stillinger - en sikkerheds- og personalekonsulentstilling og to afdelingslederstillinger, henholdsvis for de almindelige afdelinger og en for de to specialafdelinger, nemlig ung-afdelingen og den narkofri afdeling.

Forsorgslederens stilling blev ændret til en forsorgskonsulentstilling.

Enhedsfunktionærstillingerne blev ændret til fængselsfunktionærer, og disse blev ikke længere kaldt sagsbehandlere for de indsatte, men kontaktpersoner. Der blev samtidig ansat flere socialrådgivere, der blev fast tilknyttet de forskellige afdelinger, hvor de fik ansvaret for sagsbehandlingen. Også i arbejdsdriften er man igen begyndt at ansætte faste folk.

Dermed er ringen sluttet, og en tilbagevenden til den gamle struktur vil snart være en realitet.

Engagementet for de indsatte gør en forskel

Det er min erfaring, at det ikke så meget er de forskellige tiltag, der gøres såsom oprettelse af produktionsskoler, narkofri afdelinger, behandlingsafdelinger og cognitive skills, der i sig selv gør den store forskel.

resulterer i, at personalet psykisk eller fysisk kører ned på det, kan hverken den enkelte medarbejder eller systemet være tjent med det i længden. På den anden side er det selvfølgelig mest behageligt at spørge en medarbejder, der gerne vil tage en ekstra vagt. Men det mest hensigtsmæssige vil nok være at indkalde dem med færrest timer på kontoen.

Det er efter min mening mere det engagement den enkelte medarbejder i fængslet lægger i de tiltag, der er omkring de indsatte. Og - naturligvis ikke mindst den inspiration og den motivation ledelsen er i stand til at bibringe personalet.

Det er min erfaring, at, at mange såvel store som små konflikter kan undgås, hvis man giver sig tid til personlige samtale med hver enkelt indsat. Det giver gode muligheder for at få kendskab til den enkeltes problemer. Og når man kender problemerne, har man et godt redskab til at bygge en dagligdag op uden konflikter.

Et længe ventet brev eller et manglende besøg kan godt udløse en mindre krise hos den indsatte. I den situation kan en samtale med den indsatte løse op for meget. Og det hjælper altid at få sat ord på det, der trykker. Det er derfor af stor betydning, at vi som fængselspersonale tager os tid til at høre på de indsatte problemer, selv om vi ikke altid er i stand til at løse dem.

Nyeste tiltag – standardiseret tale med de indsatte

Da jeg for nylig var på fængslet, fortalte inspektøren, at fængslet havde fået bevilliget et konsulentfirma, som skal lære personalet konfliktløsning ved bl.a. at standardisere talemåden overfor de indsatte.

Som jeg tidligere nævnte, er de indsatte lige så forskellige som vi andre, og derfor er det, som virker på en, ikke det samme, som virker på en anden.

Det er min opfattelse, at den bedste fængselsfunktionær er en, der er god til at "affotografere" de indsatte. For først, når man ved, hvordan den indsatte tænker og reagerer, har man mulighed for at nå den indsatte og påvirke ham eller hende.

Kriminalforsorgens holdning er, at der skal være en tæt dialog mellem personalet og de indsatte. Den dialog opnås ikke ved standardoptræden og standardiserede svar.

Sanktionerne bliver ensrettede

Præcis det samme gælder omkring MUS samtalerne. Hvis de ikke er seriøse, og personalet føler, at deres ønsker ikke bliver imødekommet i et rimeligt omfang, er de helt værdiløse.

Folketinget har indført en ny fængselslov, der begrænser fængselsledelsernes kompetence og vurdering i konkrete situationer. Loven gør også lønsystemet samt reglerne omkring orlov og prøveløsladelse mere gennemskuelige.

Samtidig er afsoningsforholdene og sanktionerne blevet mere ensrettede. Et eksempel – hvis en indsat er kommet for sent tilbage efter en udgang eller er påvirket, så kan der ikke tages ny orlov før efter en bestemt periode. Det er ikke længere et skøn fra fængslet, der afgør sagerne. Det samme gælder på alle fængsler. Man har indført noget-for-noget systemet, der betyder, at de indsatte kan blive løsladt tidligere, hvis de har fulgt reglerne.

Fedterøvstillægget

Et andet system, man har indført for at motivere personalet, er et personligt tillæg - også kaldt "fedterøvstillægget". Det er et løntillæg, som ledelsen i

samråd med personaleorganisationerne kan give til de personer, som de mener har gjort eller gør en ekstra god indsats.

Personligt er jeg ikke tilhænger af systemet, da det efter min mening i alt for høj grad cementerer inspektørens værdisæt, der så kommer til at præge fængslet.

Jeg har oplevet, at medarbejdere, der i den ene inspektørs øjne var højt værdsatte, pludselig er nærmest inkompetente, når der kommer en ny inspektør til. Hvem der skal have tillæg afhænger af med andre ord af om de matcher ledelsen / inspektørens værdisæt.

På den baggrund er det helt uforståeligt for mig, når jeg hører i pressen, at det er personalet på det nye Statsfængsel Østjylland og anstalten ved Herstedvester, der sætter en negativ dagsorden.

Det må da være en svag ledelse på disse fængsler, hvis det er tilfældet. For med tjenestemandsløven i hånden har ledelserne det nødvendige redskab til at værdisætte systemet efter ledelsens ønske.

På pension og tilbage igen...

Som uniformeret havde jeg en pligtig afgangsalder på 63 år, og jeg nærmede mig efterhånden det tidspunkt, hvor jeg skulle pensioneres. Det skulle ske ved udgangen af juni 2004. Jeg var så heldig at få min lønramme omklassificeret fra lønramme 20 til 22 den 1. april 2004. Det pyntede da lidt på pensionen.

Jeg havde på det tidspunkt ingen lyst til at blive pensioneret, men regler er som bekendt regler.

Reglerne er heldigvis siden blevet ændret, så folk nu har mulighed for at fortsætte i tjenesten, hvis de selv har lyst, og ledelsen mener, at de stadig er kompetente.

I min afskedstale foretog jeg et tilbageblik i tiden, og allerede på det tidspunkt var man begyndt at tale om restriktioner over for rygerne.

Jeg nævnte i min tale, at da jeg startede i 1967, måtte man heller ikke ryge på arbejdet – så var der som nævnt en årrække, hvor det var tilladt, og jeg forudså nu, at der ikke ville gå lang tid, inden det igen blev forbudt.

Cirklen er sluttet – nye tiltag svarer til de gamle

Mange af de tiltag i fængselsvæsenet, der er foretaget igennem de 39 år, jeg var ansat, har jeg oplevet på et tidligere tidspunkt. F.eks. blev værkbetjente til enhedsfunktionærer, men deres funktion var i bund og grund den samme.

Mentorordningen er også en ting, der er kommet til, men i starten af min fængselskarriere, var jeg en del af denne ordning.

Noget-for-noget tanken er jo også en gammel ide, idet man førhen kunne blive prøveløsladt tidligere, hvis man var samarbejdsvillig og overholdt regulativerne.

Og nu på det seneste, er den sorte uniform genindført med fuldt ornat.

Der er ikke så mange af de nye tiltag, der egentlig er nytænkning. De er snarere udtryk for en syntese, hvor man har sammenstykket gamle bestanddele til et nyt hele med de tilpasninger, som udviklingen i samfundet har nødvendiggjort.

Vikar hos Adecco

Jeg havde som sagt ikke lyst til at gå på pension, og derfor søgte jeg ind til vikarbureauet Adecco, hvorfra jeg blev sendt ud i mange forskellige jobs.

Jeg har prøvet at være truckfører, og her fik jeg min sag for – godt nok havde jeg et truckcertifikat, men det havde jeg ikke brugt i mange år, og disse trucks var nogle af de helt store. Det samme var arbejdsopgaverne.

Jeg var også på et mejeri, hvor jeg arbejdede med oste. Desuden var jeg hos "Vin og Sprit", hvor de fremstillede bl.a. vodka.

Jeg blev også ansat hos GfK, der er et markedsanalyse-firma, hvor jeg bl.a. var ude og interviewe folk. Jeg lavede bl.a. ernæringsinterviews, der var bestilt af EU. Der var især mange blade og magasiner, der ønskede at få klarlagt, hvilke emner deres læsere prioriterer højest.

Det var en oplevelse at prøve det private erhvervsliv efter 37 år i Statens tjeneste.

Bliver kaldt tilbage i tjenesten

I marts 2005 ringede min tidligere inspektør Bodil Philip og spurgte, om jeg havde lyst til at genoptage arbejdet. Beskæftigelseslederen på fængslet var blevet langtidssygemeldt, og souschefen for beskæftigelsen var også sygemeldt.

Det var et tilbud, jeg ikke kunne sige nej til. Og jeg stillede mine 2 jobs i bero.

Nu forholder det sig dog sådan, at man ikke bare kan nybesætte stillingen som beskæftigelsesleder, før den sygemeldtes forhold er afklaret, og der kan i nogle tilfælde gå lang tid inden forskellige arbejdsprøvninger og lægeerklæring er endelige.

Stillingen som beskæftigelsesleder er en såkaldt civil stilling, hvor aldersgrænsen er 70 år, så derfor kunne jeg godt fungere som beskæftigelsesleder, indtil situationen blev afklaret.

Jeg var fra starten klar over, at det var en overgangsfunktion, men det gjorde ikke arbejdet mindre interessant. Souschefen for beskæftigelsen fik sin stilling lavet om til en flex-stilling på halv tid med titel af forsorgsfuldmægtig. Hende og jeg fik et rigtig godt arbejdsforhold. Hun tog sig af budgetter, faktureringer og den administrative del af beskæftigelseslederens arbejde, som hun hidtil havde gjort. Jeg tog mig af kundesiden, tilbudsgivning og fordelingen af de forskellige arbejder mellem værkstederne. Jeg havde tillige arbejdsplaceringen af de indsatte som ansvarsområde.

Jeg tror, at inspektøren og viceinspektøren havde fordelt arbejdsopgaverne imellem sig, således at viceinspektøren var den, der i det daglige tog sig af arbejdsdriften.

Også viceinspektøren og jeg fik et nært samarbejde, og vi blev enige om, at der var behov for nogle strukturændringer i arbejdsdriften. Vi sammenlagde snedkeriet med montageværkstedet og lavede et stort multiværksted i stedet for de to separate værksteder. Det var bl.a. begrundet i, at vi havde fået tilbudt nogle vaskeri- og rulleopgaver for en af vores kunder. Det krævede et selvstændigt værksted, og det kunne vi få ved at flytte det nuværende montageværksted ind på snedkeriets areal. Vi blev ligeledes enige om at

- nedlægge den sidst oprettede projektskole P3, da det var vores vurdering, at antallet af projektskoler på fængslet burde reduceres.

Vi besluttede ligeledes at ændre Projektskole Metal til et smedeværksted. Projektskole P2 træ, der havde udviklet forskellige produktioner i træ, blev også overført til multiværkstedet. I stedet blev der indrettet et tømmer- og vedligeholdelsesværksted i Projektskole 2's lokaler. Der blev ansat to nye funktionærer – en maler og en tømmer - til at forestå vedligeholdelsen af bygningsmassen på Statsfængslet i Ringe. En vedligeholdelse, der tidligere var blevet varetaget fra Statsfængslet i Nyborg.

Alle disse ændringer, der også berørte tidligere kolleger, blev ikke lige vel modtaget alle steder, og jeg nåede desværre at blive upopulær blandt nogle af mine gamle kolleger.

○ Episode med 3F

Jeg havde en kedelig episode med 3F, der beskyldte Statsfængslet i Nyborg og Statsfængslet i Ringe for illoyal konkurrence.

Sagen blev aktualiseret af, at Coop Danmark havde fyret to af sine medarbejdere, og det hed sig, at det var på grund af, at de kunne få udført arbejdet billigere i fængslerne.

Sagen berørte mig meget, da det i sin tid var mig, der havde fået Coop Danmark som kunde til fængslet. Senere havde Nyborg Statsfængsel også fået arbejdsopgaver fra dem, da der i perioder var mere arbejde, end vi kunne klare på Statsfængslet i Ringe.

Vi skulle redegøre over for 3F for alle vores kalkulationer, som vi havde foretaget på arbejdet til Coop Danmark. 3F hængte sig især i én kalkulation og gjorde den generel for alt det udførte arbejde.

- Hertil er min kommentar, at jeg meget gerne vil se den virksomhed, der ikke fra tid til anden dummer sig ved at sætte for lav en pris, og det er derfor ikke rimeligt at lade en enkelt fejl-kalkulation danne grundlag for dem alle.

Relevant arbejde til de indsatte

Det forholder sig sådan, at det er utrolig vigtigt at have relevant arbejde at beskæftige de indsatte med. Og faktisk er en stor del af de arbejdsopgaver, vi udfører for de forskellige virksomheder, forholdsvis simple opgaver.

Det er netop de simple produktioner, der især outsources, og det er ikke arbejdsopgaver, der i større omfang ellers ville blive udført af danske virksomheder på grund af de store lønomkostninger.

- Der er i tidernes morgen nedsat et arbejdsmarkedsråd, der skal kontrollere, om institutioner udfører arbejde, der er konkurrenceforvridende i forhold til danske virksomheder. Jeg mener, at tiden er løbet fra det arbejdsmarkedsråd, da det i dag ikke er en selvfølge, at såfremt institutionerne – herunder fængslerne - ikke laver arbejdet, ja, så vil det stadig blive udført på en dansk

virksomhed. Tværtimod vil mange arbejdsopgaver blive outsourcet til lande, hvor arbejdskraften er billig, på grund af det globaliserede marked.

Måske vil nogle spørge, om det arbejde så er relevant for de indsatte. Det mener jeg det er, fordi vores væsentligste opgave er at vænne de indsatte til at udføre et arbejde og være ansvarlige overfor det udførte arbejde. Det kan godt være, at de indsatte efter deres løsladelse ikke kommer til at udføre tilsvarende stykke arbejde. Men som jeg ser det, er det ligegyldigt, om de har lært at regne med gulerødder eller kartofler, bare de har lært at regne – altså lært at arbejde.

Episoden med 3F fik mig til at skrive til beskæftigelsesminister Claus Hjort Frederiksen, hvor jeg gjorde rede for mine synspunkter. Jeg fik et svar, som jeg dog ikke var helt tilfreds med og sendte ham derefter endnu et brev, som jeg også fik svar på. Se vedlagte korrespondance, bagest i bogen.

Efter godt et års tid blev stillingen som beskæftigelsesleder nu opslået. Jeg havde fået at vide, at den ville blive besat med en yngre kandidat, så jeg gjorde mig ikke forventninger om at få stillingen.

Souschefen for undervisningen søgte stillingen og fik den. Da hun havde delvis orlov, fordi hun studerede til cand.pæd. på Københavns Universitet og derfor kun var til stede på fængslet en dag om ugen, fortsatte jeg stort set som hidtil.

Da vi nåede frem til marts 2007 blev stillingen som souschef for beskæftigelsen opslået, og der blev ansat en kvinde fra Statsfængslet i Nyborg.

Da beskæftigelseslederen var færdig med sin cand.pæd. studier i København 1. juni, var jeg klar over, at min tid var ved at udløbe. Og som jeg sagde for sjov, så var der ved at gå østrogen i beskæftigelseskontoret...

Efter en kort introduktion af den nye souschef for beskæftigelsen takkede jeg af.

Det har aldrig været mig at trække noget i langdrag...